

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Кафедра: публічного управління та адміністрування

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «**Особливості діяльності та
відповідальності депутата місцевої ради
під час воєнного стану**»

Виконав: студент магістратури за
спеціальністю 281 Публічне
управління та адміністрування заочної
форми навчання
Олег МОТЛЮК

Керівник: доцентка кафедри
публічного управління та
адміністрування, кандидатка наук з
державного управління, доцентка
Людмила ТРЕБИК

Рецензент: _____

АНОТАЦІЯ

Мотлюк О. Особливості діяльності та відповідальності депутата місцевої ради під час воєнного стану. – Рукопис.

У магістерській роботі обґрунтовано теоретично-правові основи і розроблені практичні рекомендації щодо вдосконалення діяльності та відповідальності депутата місцевої ради під час воєнного стану.

Досліджено поняття «депутат місцевої ради», статус та повноваження депутатів місцевих рад в Україні. Депутат місцевої ради є як громадським діячем, так і уповноваженим виборним представником територіальної громади, рівноправним суб'єктом представницького органу місцевого самоврядування, який відповідно до Конституції та законів України та актів органів місцевого самоврядування.

Описано класифікацію організаційно-правових форм діяльності депутатів місцевих рад. Обов'язковість депутата місцевої ради визначає використання таких організаційних форм діяльності, як індивідуальний прийом громадян та звітність перед виборцями.

Обґрунтовано, що нинішня модель статусу депутатів місцевих рад та форм їхньої діяльності мають бути інноваційними, конкурентними та спрямованими на ефективну діяльність для вирішення проблем місцевого значення.

Запропоновані перспективні електронні форми взаємодії депутата місцевої ради з виборцями. Такими є: електронне звернення, яке може бути індивідуальним або колективним (петиція), адресоване конкретному депутату місцевої ради; публічні консультації та опитування; електронне інформування та звітування.

Ключові слова: місцеве самоврядування, депутат, депутатська діяльність, місцеві ради.

SUMMARY

O. Motlyuk. Peculiarities of activities and responsibilities of a deputy of the local council during martial law. - Manuscript.

The master's thesis substantiated the theoretical and legal foundations and developed practical recommendations for improving the activities and responsibilities of the deputy of the local council during martial law.

The concept of "deputy of the local council", the status and powers of the deputies of local councils in Ukraine has been studied. A deputy of the local council is both a public figure and an authorized elected representative of the territorial community, an equal subject of the representative body of local self-government, which, in accordance with the Constitution and laws of Ukraine and acts of local self-government bodies.

The classification of organizational and legal forms of activity of deputies of local councils is described. The obligation of a deputy of the local council determines the use of such organizational forms of activity as individual reception of citizens and reporting to voters.

It is substantiated that the current model of the status of deputies of local councils and forms of their activity should be innovative, competitive and aimed at effective activity to solve problems of local importance.

Proposed promising electronic forms of interaction of the deputy of the local council with the voters. These are: an electronic appeal, which can be individual or collective (petition), addressed to a specific deputy of the local council; public consultations and surveys; electronic information and reporting.

Key words: local self-government, deputy, deputy activity, local councils.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО- ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД.....	8
1.1. Поняття «депутат місцевої ради», статус та повноваження депутатів місцевих рад в Україні.....	8
1.2 Класифікація організаційно-правових форм діяльності депутатів місцевих рад.....	17
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД НА ПРИКЛАДІ БІЛОГІРСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ.....	24
2.1. Характеристика організаційної діяльності депутатського корпусу Білогірської селищної ради	24
2.2. Аналіз форм та методів діяльності депутатів місцевих рад	31
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД.....	42
3.1. Удосконалення діяльності депутата Білогірської селищної ради	42
3.2. Інноваційні форми роботи депутатів місцевих рад з виборцями	49
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	71

ВСТУП

Роль депутата місцевої ради в житті суспільства і територіальної громади зумовлена і гарантована чинним законодавством України. Наразі можна говорити про постійну тенденцію до модернізації організаційних засад роботи депутатів місцевих рад, удосконалення форм безпосередньої участі депутатів місцевих рад у здійсненні місцевого самоврядування та реалізації всієї ефективного потенціалу представницької демократії у нинішніх умовах стрімкого оновлення всіх публічних інституцій, впровадження реформи децентралізації, активізації інтеграційних процесів, цифровізації всіх сфер життя, пришвидшення темпів комунікації. Як представник інтересів органу місцевого самоврядування та виборців відповідного округу депутат місцевої ради зобов'язаний виражати і захищати інтереси відповідного органу місцевого самоврядування та виборців свого округу. Проте на практиці є випадки, що депутат місцевої ради або не може повною мірою здійснювати свої повноваження через недосконалість законодавства, або навпаки – свідомо не діє в інтересах виборців, не забезпечує їх захист і представництво, використовує статус депутата для задоволення власних потреб.

В сучасній державі, розвиток якої передбачає посилення ролі територіальних громад та децентралізацію повноважень, економічні, соціальні, гуманітарні та інші питання життєдіяльності громадян мають вирішуватися найбільш ефективно та швидко на рівні громади. І тому депутат місцевої ради як представник певної громади має стати дієвим комунікатором, ефективним менеджером і головним представником інтересів головного суб'єкта місцевого самоврядування – територіальної громади. На сьогодні, незважаючи на наявність певних досліджень з даної тематики, питання функціональної ефективності, інноваційності, взаємодії та взаємозалежності організаційно-правових форм реалізації діяльності депутатів місцевих рад потребує подальшого поглибленого вивчення з

урахуванням викликів сьогодення, що й описує актуальність запропонованої до розгляду роботи

Питання демократизації української громади та децентралізації державної влади знаходяться в центрі уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, учених і спеціалістів, зокрема відомі українські вчені: О.В. Батанов [1-3], В. Борденюк [4], В.В. Кравченко [25], М. Корнієнко [24], Л. Муркович [31], А. О. Надежденко [32], С.Г. Серьогіна [51-52], В. Шаповал [59] та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є теоретично-правове обґрунтування основ і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності та відповідальності депутата місцевої ради під час воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети слід вирішити наступні *завдання*:

- визначити поняття «депутат місцевої ради», статус та повноваження депутатів місцевих рад в Україні;
- описати класифікацію організаційно-правових форм діяльності депутатів місцевих рад;
- охарактеризувати організаційну діяльність депутатського корпусу Білогірської селищної ради;
- проаналізувати форми та методи діяльності депутатів місцевих рад;
- запропонувати шляхи удосконалення діяльності депутата Білогірської селищної ради;
- виокремити інноваційні форми роботи депутатів місцевих рад з виборцями.

Об'єктом дослідження є процеси здійснення місцевого самоврядування за участю депутатів місцевих рад.

Предметом дослідження є особливості діяльності та відповідальності депутата місцевої ради під час воєнного стану.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на застосуванні універсального, загально філософського діалектико-матеріалістичного підходу, що дозволяє розглядати основні організаційно-правові форми діяльності депутатів місцевих рад як явища політико-правової дійсності, що відображають сучасний історичний рівень розвитку українського суспільства та держави. Крім того, у роботі використано інтегральний (комплексний) підхід до розуміння сутності, розвитку організаційно-правових форм діяльності депутатів місцевих рад та дослідження їх взаємовідносин з іншими інститутами муніципального права.

Інформаційною базою дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти щодо особливостей діяльності та відповідальності депутата місцевої ради, наукові праці вітчизняних, зарубіжних вчених-управлінців.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО- ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПУТАТІВ

МІСЦЕВИХ РАД

1.1. Поняття «депутат місцевої ради», статус та повноваження депутатів місцевих рад в Україні

Теорія місцевого самоврядування ґрунтується на визначенні вимог до організації відносин між територіальною громадою та державою. «Наука про місцеве самоврядування починається зі спроби вирішити питання про те, чи володіє громада владою, окремою від держави, або ж вона є незалежною від держави громадською корпорацією, міцно інтегрованою в державні органи та вирішує завдання державного органу» [34].

Т. Бондарук зазначає, що запропоновані вченими визначення місцевого самоврядування можна розділити на три основні групи залежно від доктрини, що лежить в їх основі, а саме:

- 1) європейська континентальна концепція;
- 2) англосаксонська концепція;
- 3) змішана концепція [4].

В основі європейсько континентальної концепції лежить розгляд місцевого самоврядування як компонента державного управління. Апологети цього напрямку, саме Л. Штейн, Р. Гнейст, Р. Еллінек, В. Шаповал, Б. Нольде, вважають, що це особлива форма реалізації державних функцій. На нашу думку, сама ця концепція є пережитком минулого, а з огляду на загальносвітові та вітчизняні погляди приречена повернутися в минуле.

Англосаксонська концепція передбачає незалежність спільноти у вирішенні проблем місцевого значення. Серед прихильників – Ж. Бюрдо, К. Шеремет, О. Батанов, В. Кампо. Вони категорично відкидають державний характер влади територіальних громад і наголошують на їх самостійності у всіх сферах життя.

Основна увага у змішаній концепції приділяється державі, яка гарантує права громади самостійно вирішувати свої місцеві проблеми. Прихильники – В. Борденюк, В. Кравченко, О. Коваленко, М. Корнієнко [5; 25; 17; 24]. Ці вчені сповідують дуалізм, який ґрунтується на прояві двох протилежностей, а саме держави та місцевого самоврядування та їх балансу, взаємозв'язку та взаємного регулювання.

Теоретичні розбіжності прихильників цих концепцій, різноманітність їх наукових переконань вимагають розкриття сутності місцевого самоврядування як багатопланового явища, недостатньо науково обґрунтованого за своєю природою та змістом. У таблиці 1.1 узагальнено наукові підходи до визначення місцевого самоврядування.

Критична інтерпретація даних, поданих у таблиці 1.1 визначення місцевого самоврядування у трьох поняттях дозволяють зробити висновок, що позиції вчених поділяються на три напрямки.

Одні трактують місцеве самоврядування як діяльність громадян щодо забезпечення місцевого розвитку, інші визначають його як право територіальної громади здійснювати ту чи іншу діяльність через вибраних представників, третя група переконана, що місцеве самоврядування – це не що інше, ніж повноцінний інститут зі своєю чітко визначеною структурою.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до трактування поняття «місцеве самоврядування»

1.	Ю. Панейко	Місцеве самоврядування є спертою на приписи закону децентралізованою державною адміністрацією, виконуваною локальними органами, які ієрархічно не підлягають іншим органам та є самостійними в межах закону й загального правного порядку [35].
2.	В. Шаповал	Місцеве самоврядування за своєю природою є децентралізованою формою державного управління [59].

Продовження табл. 1.1

3.	О. Батанов	Місцеве самоврядування є недержавною за своєю природою самостійною формою здійснення народом своєї влади, а саме влади територіальних громад [1].
4.	В. Кампо	Місцеве самоврядування за своєю природою виступає як специфічна форма реалізації публічної влади, відмінної як від державної, так і від влади об'єднань громадян. Воно втілює місцеві корпоративні інтереси територіальних громад, тоді як держава втілює загальнонаціональні інтереси, а політичні партії чи громадські організації - політичні, соціальні, культурні та інші інтереси своїх членів [16].
5.	В. Кравченко	Місцеве самоврядування є відносно автономним функціонуванням певного колективу (організації) людей, що забезпечується самостійним прийняттям членами цього колективу норм та рішень, які стосуються його життєдіяльності, а також відсутністю в колективі розриву між суб'єктом та об'єктом управління [25]
6.	В. Борденюк	Місцеве самоврядування є явищем громадського життя, в якому поєднуються самоврядні та державницькі засади, що співіснують, доповнюючи одна одну [5].
7.	Ю. Годика, В. Яворський	Місцеве самоврядування – це система, яка складається із сукупності демократичних організаційних форм (виборів) та інститутів безпосередньої демократії (референдумів), інших форм волевиявлення населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці, виборних та інших органів, що реалізують його цілі, завдання та функції [54].
8.	А. Коваленко	Місцеве самоврядування є системою суспільних відносин, що виникають у процесі самоорганізації населення певних територій для самостійного та під власну відповідальність управління місцевими справами, вирішення питань місцевого значення як безпосередньо, так і через утворювані ним органи місцевого самоврядування та інші органи його самоорганізації за місцем проживання [17]

Примітка. Структуровано автором.

Однак, незважаючи на різноманітність трактувань, апологети цих концепцій сходяться на думці, що основою та «відправною точкою» визначення місцевого самоврядування є територіальна громада.

Пріоритет територіальної громади у системі місцевого самоврядування прямо закріплений у ст. 143 Конституції України, згідно з якою вона вирішує питання місцевого значення безпосередньо або через утворені нею органи

місцевого самоврядування, а Закон України «Про місцеве самоврядування» [42] загалом визнає територіальну громаду основним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій та повноважень.

Як успішно підкреслює Л. Муркович, «місцеве самоврядування не вводиться згори, а виникає знизу. У його основі лежить усвідомлена потреба людей в самоорганізації» [31]. Виходячи з цих міркувань, ми вважаємо, що самоорганізація, основою якої є збереження автентичності, ідентифікація ідентичності та саморозвиток, виводить територіальну громаду на перший план у системі місцевого самоврядування. Яскравим підтвердженням наших переконань є підхід до розуміння сутності місцевого самоврядування у нормативних та законодавчих документах. Зокрема, у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [42] (ст. 2) ми знаходимо визначення місцевого самоврядування стосовно реалізації прав територіальної громади як домінуючого суб'єкта в контексті місцевого розвитку, зокрема як гарантоване державою право та реальна можливість самої територіальної громади тобто через різноманітні форми безпосередньої демократії, або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення у межах Конституції та законів України [42; 23].

Конституція України (ст. 140) аналогічно трактує місцеве самоврядування як право територіальної громади, тобто жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста, вирішувати питання місцевого значення у межах Конституції та законів України [23].

Після ухвалення Конституції України 28 червня 1996 року функції місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування були остаточно розділені. Інтеграція положень Європейської хартії місцевого самоврядування в українське законодавство, а також заходи, які вживаються органами державної влади щодо визнання та забезпечення місцевого

самоврядування, ґрунтуються на подальшій децентралізації державної влади з метою застосування принципу субсидіарності. Зрозуміло, що реалізація конституційних положень про місцеве самоврядування вимагала ухвалення низки нормативних актів, серед яких особливе місце посідали закони, які визначають статус депутатів місцевих рад та їх посадових осіб. 7 червня 2001 року було ухвалено Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування», а 11 липня 2002 року – Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» [44].

Публічний характер депутатської діяльності визначає зацікавленість громадськості у її реалізації та перетворенні, оскільки вона є ефективним і складним явищем у здійсненні місцевої влади в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Аналіз наукових досліджень щодо змісту правового статусу депутатів місцевих рад показує їх різноманітність. Існує чітка думка, що статус депутатів місцевих рад має складну структуру. Його елементами, у вузькому значенні слова, є повноваження цих осіб та їх гарантії, а в ширшому – порядок їх утворення (отримання депутатського мандату), правосуб'єктність, функції та принципи діяльності. Усі перелічені елементи закріплені у чинному конституційному законодавстві та детально описані у місцевих конституційних і правових актах.

Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» [44] від 11 липня 2002 року визначає депутата як «представника інтересів територіальної громади, виборця свого округу та рівноправного члена місцевої ради». Він отримує всі необхідні права для здійснення своєї фактичної участі у діяльності ради та її органів» [44].

При цьому «правовий статус депутата міської ради можна розглядати як його місце та роль у системі правовідносин як представника відповідної територіальної громади у місцевій раді, які встановлюються та гарантуються

законом України; при цьому правовий статус депутата місцевої ради зберігається протягом усього терміну його повноважень» [32].

А. О. Надежденко та Т. В. Папуш визначають правовий статус депутата місцевої ради «як сукупність взаємоузгоджених елементів, передбачених чинним законодавством, що визначають специфіку інституту депутата місцевої ради як представника відповідного органу територіальної громади. Такими елементами можна вважати його права та обов'язки (які в сукупності становлять повноваження депутата місцевої ради), джерело та порядок виникнення та припинення відповідних повноважень, відповідальності та гарантій діяльності» [32].

Слід зазначити, що перелік повноважень депутата місцевої ради недостатньо великий, на відміну його прав, зокрема: «проведення прийому громадян; інформувати виборців не рідше одного разу на шість місяців про роботу ради та її органів, про хід реалізації планів та програм соціально-економічного розвитку, інших місцевих програм, місцевого бюджету, рішень ради та доручень виборців; регулярно, але не рідше одного разу на рік, звітувати про свою роботу перед виборцями шляхом складання відповідного звіту та проведення звітних зборів; брати участь у роботі ради та органів, до складу яких його обирають; бути членом однієї із постійних комісій ради; виконувати вказівки виборців, ради, її органів, села, селища, місцевого чи районного голови, обласної ради, інформувати їх про виконання доручень» [58, с. 50-54, 18 -22, 28-29].

Депутат є обраною особою, у голосуванні беруть участь лише виборці відповідного округу. У таких умовах депутат місцевої ради обирається лише частиною територіальної громади – виборцями округу, де він балотувався.

Місцеві вибори 25 жовтня 2020 стали першими виборами, проведеними за нормами нового Виборчого кодексу України. Варто зазначити, що новації у виборчому законодавстві України, а також ускладнення умов голосування через пандемію COVID-19 призвели до проблем у правозастосуванні.

Депутат виступає представником населення відповідного округу у місцевій раді. Фактично депутат є не лише представником своїх виборців (виборців, які проголосували за нього на виборах), а й представником всього населення округу, який представляє і захищає інтереси як його виборців, так і тих, хто не проголосував за нього та тих людей, які ще не досягли вісімнадцятирічного віку.

У поєднанні із пропорційною виборчою системою у більшості місцевих органів влади України на законодавчому рівні встановлюється залежність діяльності депутата місцевої ради від програми відповідної політичної партії, тобто, подвійна відповідальність цих представників, що виявляється у виборі відповідних організаційно-правових форм діяльності.

Статус депутата місцевої ради визначається за принципом обов'язковості мандата, згідно з яким:

а) депутат підтримує відносини з виборцями, колективами та об'єднаннями громадян, які висунули його кандидатом на посаду депутата, а також із колективами інших підприємств, установ, організацій, державних органів, органів самоврядування та органів об'єднання громадян на території свого виборчого округу;

б) виборці можуть надавати накази своїм депутатам. Депутат несе відповідальність та підзвітний перед виборцями свого округу;

в) депутат, який не виправдав довіру виборців, може бути відкликаний ними у час і порядку, встановленому законом» [44].

В інших випадках, згідно з рішенням Конституційного Суду від 13 травня 1998 року № 6-рп/98, «повноваження депутата припиняються достроково за наявності перелічених вище причин, засвідчених офіційними документами, без прийняття рішення відповідальної ради» [50].

Тому обов'язковий мандат депутата місцевої ради передбачає використання таких організаційних форм діяльності, як індивідуальний прийом громадян та звітність перед виборцями.

Депутат поєднує діяльність із виконанням виробничих чи службових завдань. Зазначений момент свідчить про те, що діяльність депутата здійснюється публічно та без фінансової винагороди.

Центральним елементом правового статусу депутата місцевої ради, що визначає використання певних організаційних форм у діяльності членів місцевої ради, є їхні права та обов'язки. Зокрема, «права та обов'язки депутата місцевої ради встановлюються щодо різних областей її діяльності, найважливішими з яких є: робота у місцевій раді та робота у виборчому окрузі» [10, с. 26-30].

Істотною частиною правового статусу депутата є гарантії діяльності депутата місцевої ради. Вони є системою організаційно-правових заходів, що дозволяють депутатам місцевих рад повноцінно та ефективно здійснювати свої повноваження.

У цілому нині під гарантіями розуміються «будь-які суспільні явища, що закономірно підвищують ймовірність реалізації (практичної реалізації) відповідних юридично значимих благ, встановлених (декларованих) у позитивному праві. Гарантії не є обов'язковими, необхідними умовами існування відповідних явищ; вони лише збільшують потенційні можливості здійснення цих явищ у житті, полегшують їх здійснення та усувають певні перешкоди» [53, с. 7].

Відповідно до Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» [44] для діяльності депутатів передбачено такі основні гарантії:

- 1) недоторканність повноважень депутата місцевої ради та забезпечення умов для їх реалізації (стаття 30);
- 2) особливості повідомлення про підозру у скоєнні злочину депутату місцевої ради (стаття 31);
- 3) звільнення депутата місцевої ради від виробничих чи службових обов'язків для здійснення депутатських повноважень (стаття 32);
- 4) захист трудових та інших прав депутата місцевої ради (стаття 33);

- 5) підвищення професійного рівня депутатів місцевих рад (стаття 331);
- 6) право депутата місцевої ради на безкоштовний проїзд (стаття 34);
- 7) надання інформаційно-правової допомоги депутату місцевої ради (стаття 35);
- 8) відповідальність за невиконання вимог законодавства щодо забезпечення гарантії депутатської діяльності (стаття 36).

Широкого поширення набула запропонована С. Г. Серьогіним класифікація гарантій депутатської діяльності, що поділяє їх на «особисті, організаційні, соціальні та трудові гарантії» [51].

Таким чином, правовий статус депутатів місцевих рад на рівні місцевого самоврядування є правовою природою мандату депутатів, яка визначається функціями та обов'язками місцевих рад, їх характеристиками, змістом та завданнями визначеного строку його виникнення, дії та припинення в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці, в якій утворено раду місцевого самоврядування; повноваження депутата, встановлені законом, характер його відповідальності та гарантії депутатської діяльності.

Слід зазначити, що депутати місцевої ради організують свою діяльність самостійно, з урахуванням загальнонаціональних інтересів, побажань виборців, звернень громадян, планів роботи місцевої ради та її органів, заходів на території місцевої ради, виборчого округу, його програми депутатської діяльності, проблем, які потребують уваги депутата, його особистих планів та можливостей.

Депутат має право вибирати певні форми та методи депутатської діяльності за умови, що вони відповідають закону. Рада та її органи немає права змінювати межі і характер депутатської діяльності, встановлені законом. Для розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення форм та методів роботи велике значення має підвищення кваліфікації депутата чи навчання його практиці депутатської роботи.

1.2 Класифікація організаційно-правових форм діяльності депутатів місцевих рад

Під формами діяльності депутатів місцевих рад розуміються конкретні організаційно-правові заходи, за допомогою яких депутати здійснюють свої функції та повноваження [57, с.99].

С. Г. Серьогіна попередньо поділяє всі організаційні форми діяльності депутатів місцевої ради на такі групи: сесійні та позасесійні, індивідуальні та колективні, правові та організаційні форми роботи у місцевій раді та за її межами тощо [52, с. 327].

Організаційно-правові форми діяльності депутатів місцевих рад визначаються нормативними правовими актами, зокрема Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Законом України «Про статус депутатів місцевих рад», а також ухвали та інші закони, що видаються представницькими органами місцевого самоврядування.

Організаційно-правові форми здійснення обов'язків та повноважень депутатів залежать насамперед від сфер діяльності депутатів, зокрема у виборчому окрузі та у представницькому органі місцевого самоврядування, до якого обирається депутат.

Організаційні форми діяльності депутата у виборчому окрузі безпосередньо з населенням покликані не лише захищати законні інтереси громадян, а й допомагати громадянам здійснювати свої права та обов'язки, інформувати населення про різні політичні, економічні та інші події державного рівня тощо.

Організаційно-правові форми здійснення функцій і повноважень депутата у виборчому окрузі представлені у табл. 1.2.

Важливою формою діяльності депутата є його участь у представницькому органі місцевого самоврядування.

Таблиця 1.2

Організаційно-правові форми здійснення функцій і повноважень
депутата у виборчому окрузі

Організаційно-правові форми здійснення функцій і повноважень депутата у виборчому окрузі
прийом виборців;
регулярні зустрічі депутатів із виборцями, інформування їх про діяльність представницького органу місцевого самоврядування в цілому;
доручення виборців своєму представнику;
контроль за діяльністю депутата з боку виборців, а саме обов'язок депутата звітувати у виборчому окрузі про свою діяльність.

Примітка. Складено автором.

Слід погоджуватися з О. В Чернецькою, яка виділяє такі організаційно-правові форми діяльності депутата у представницькому органі:

- участь у засіданні місцевої ради,
- участь у роботі постійних комісій,
- звернення з депутатським запитом,
- участь у роботі представницьких груп та фракцій тощо [57, с.98].

В рамках цих форм депутат трансформує довіру, надану йому населенням, у конкретні відносини на благо населення, яке обирає депутатів до міської ради.

Основною формою діяльності місцевої ради є сесії та засідання.

Ефективність сесійної діяльності депутатів місцевих рад багато в чому залежить від того, наскільки ретельно та професійно підготовлені проекти постанов та інших нормативних актів, наскільки своєчасно вони доводяться до депутатів, наскільки сприятливий діловий клімат та сприятлива атмосфера для обговорення на зборах винесеного питання, а також можливість вносити пропозиції, пропонувати альтернативні рішення, виступати із запитом тощо.

Обговорення поданих на засіданні тем завершується ухваленням колегіального рішення. На засіданнях депутат має право висловити свою

думку та йому надано право голосу з усіх питань, що розглядаються безпосередньо радою.

На засіданнях місцевої ради вирішуються важливі питання щодо життя територіальної громади. Оскільки депутат є уповноваженим представником населення, він має бути присутнім на засіданнях ради. Стаття 20 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» встановлює прямий обов'язок депутата брати участь у роботі представницького органу місцевого самоврядування: «Депутат зобов'язаний бути присутнім на пленарних засіданнях ради». Місцева рада є представницьким органом територіальної громади, і для того, щоб рішення місцевої ради відображали волю і інтереси виборців, потрібна присутність всіх чи більшості депутатів, обраних до складу ради.

Обов'язок депутата бути присутнім на засіданні представницького органу та брати активну участь у його діяльності безпосередньо пов'язаний з проблемами депутатської етики та культури в цілому. Депутат місцевої ради зобов'язаний дотримуватись загальних етичних норм і правил поведінки при здійсненні своїх обов'язків та повноважень. Такі положення містяться у ст. 8 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» [44]. Зокрема, депутат не може допускати образливих висловлювань і не може використовувати у публічних виступах недостовірну або неперевірену інформацію про органи державної влади, органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, підприємств, установ та організацій, їх керівників та інших службових чи посадових осіб, депутатських чи політичних груп, окремих депутатів з місцевих рад.

Закони пропонують місцевим радам широкий спектр можливостей реалізації інтересів громади. Депутат має такі інструменти як окремої особистості. Одним із найважливіших інструментів, які може використовувати депутат місцевої ради, щоб вплинути на ситуацію, є депутатські запити та звернення. Закон надає право депутату звертатися до

будь-яких органів, розташованих на території ради, з вимогами вирішити питання, віднесені до їхньої компетенції.

Основні організаційно – правові форми діяльності депутатів подані на рис. 1.1 [12].

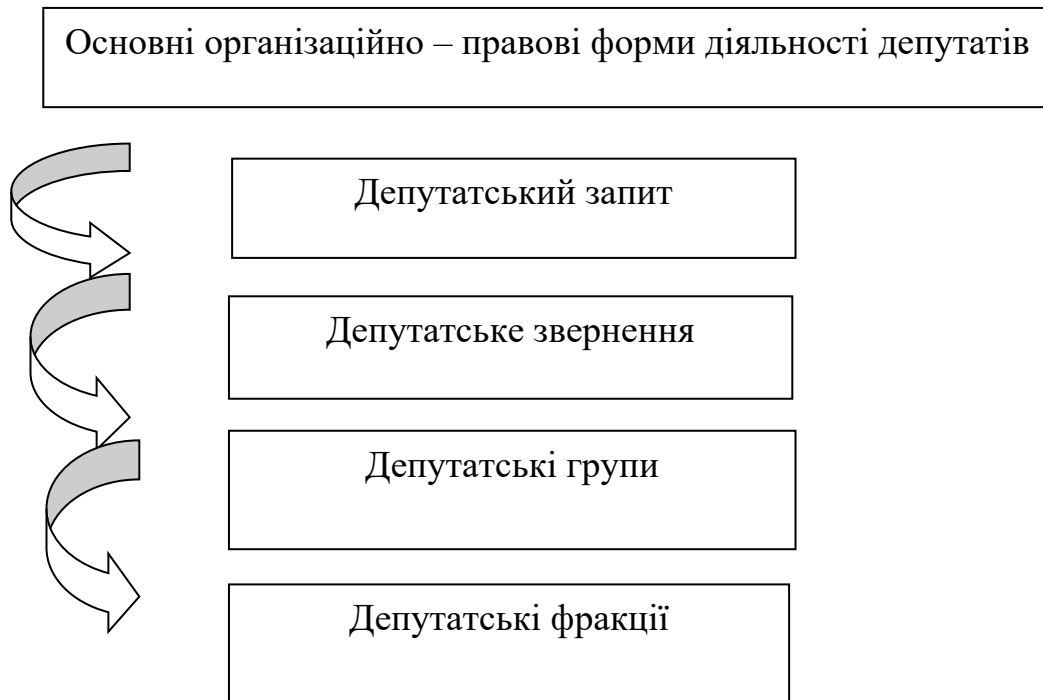

Рис.1.1 Основні організаційно – правові форми діяльності депутатів

Примітка. Складено автором.

Депутатське звернення – письмове звернення депутата місцевої ради з питань, пов'язаних із діяльністю, до місцевих виконавчих органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, а також керівників правоохоронних та контролюючих органів, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, що знаходяться на території відповідної ради.

Як бачимо, депутат може порушити у своїх депутатських зверненнях досить широке кола питань, які стосуються як виборців так життя територіальної громади загалом. Це повністю відповідає правам та обов'язкам членів місцевих рад, передбачених законом про депутатів. Депутати зобов'язані вивчати громадську думку, потреби територіальної

громади та брати безпосередню участь у їх вирішенні. Крім того, стаття 11 Закону наділяє депутата місцевих рад правом ставити питання перед органами та організаціями, їх посадовими особами, керівниками правоохоронних та контрольних органів що стосуються інтересів виборців, та вимагати їх вирішення.

Для пересічного громадянина депутатське звернення та депутатський запит — тотожні поняття. Однак закон розрізняє ці два поняття. Згідно зі статтею 21 Закону «Про статус депутатів місцевих рад», депутатський запит – це вимога депутата місцевої ради, що підтримується радою, до посадових осіб ради та її органів, сільських, селищних, міських голів та керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, розташованих або зареєстрованих на відповідній території, що належать до ради.

З визначення ясно, що депутатський запит подається одним депутатом (групою депутатів) на пленарному засіданні ради (допускається попереднє подання). Запит має бути включений до порядку денного пленарного засідання ради. Закон дозволяє подати запит як у письмовій, так і в усній формі. Після внесення запиту до порядку денного, за необхідності, можна обговорити на засіданні ради.

Крім того, рада може зобов'язати відповідальний орган подати звіт про виконання рішення у строк, встановлений депутатом місцевої ради. За результатами розгляду відповіді на звернення депутата рада приймає рішення щодо відповіді. Як бачимо, всі питання, пов'язані з депутатським зверненням, процедурно адресуються безпосередньо відповідній місцевій раді та вирішуються виключно на пленарних засіданнях місцевої ради. У цьому полягає принципова різниця між запитом депутата та зверненням депутата (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Основні відмінності депутатського звернення від депутатського запиту

	Звернення	Запит
Хто вимагає?	Депутат	Депутат + рада
Кому направлено вимогу?	Усі види організацій на території ради	Усі види організацій на території ради, а також ОДА/РДА
Форма подання	Письмова	Усна або письмова
Юридичне оформлення	Лист депутата	Рішення ради про направлення запиту
Час подання	Будь-який	На пленарному засіданні ради
Термін розгляду	10 днів (може бути подовжений до 1 місяця)	Встановлюється радою (але до 1 місяця з дня отримання)

Примітка. Складено автором на основі джерела [7].

Іншою формою організаційно-правової діяльності представників місцевих рад є депутатські групи.

З метою здійснення своїх службових та владних повноважень у виборчих округах депутати місцевих рад мають право об'єднуватись в основні організаційно-правові форми депутатської діяльності.

Депутатська група має складатися щонайменше з трьох членів місцевої ради. До форм організаційно-правової діяльності депутатів належать також депутатські фракції. Вони формуються з урахуванням партійної приналежності депутатів. Групи депутатів та фракції мають право:

- 1) бути пропорційно представленими у постійних та тимчасових комісіях;
- 2) брати участь в обговоренні кандидатів, обраних, призначених та затверджених радою;
- 3) забезпечити виступ представника на пленарному засіданні ради;
- 4) об'єднуватись з іншими фракціями та групами для формування більшості чи опозиції;

5) здійснювати інші права, що не суперечать законодавству України.

За результатами своєї діяльності у публічному управлінні депутат має звітувати перед виборцями та проводити з ними прямі зустрічі. До структури звіту (його змісту) входять основні напрямки діяльності. Найчастіше до них належать: участь у пленарних засіданнях ради, спеціалізованих комісіях, кількість поданих заяв від мешканців громади. Напрями роботи, перелічені у звітах, є ідентичними: бюджет, соціальні питання, витрати фонду, зустрічі з виборцями.

Виборці депутата можуть безпосередньо давати доручення щодо вирішення проблемних питань, що виникли в його виборчому окрузі, на зборах у ході його доповідей чи нарад.

Насамкінець слід зазначити, що законодавство, покладаючи на депутатів місцевих рад виконання низки важливих завдань, встановлює для них механізми їх здійснення та порядок реалізації своїх повноважень.

Чільне місце серед них посідає право на звернення до депутата, яке дозволяє депутату цілком успішно виконувати функції представника територіальної громади.

З проведеного дослідження слід наголосити, що на сучасному етапі розвитку системи публічного управління існує необхідність подальшого вдосконалення та нормативно-правового регулювання основних форм та методів діяльності депутатів місцевих рад.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД НА ПРИКЛАДІ БІЛОГІРСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ

2.1. Характеристика організаційної діяльності депутатського корпусу Білогірської селищної ради

Білогірська селищна рада складається з депутатів, що обираються мешканцями селища на основі загальних, рівних та прямих виборів, таємним голосуванням.

Порядок організації та проведення виборів депутатів визначається законом. Загальний склад селищної ради визначається радою відповідно до закону про вибори. Рада вважається повноважною, якщо обрано не менше двох третин депутатів ради.

Депутат представляє інтереси територіальної громади, має всі права, що забезпечують його активну участь у діяльності ради та її органів, що утворилися, має обов'язки перед виборцями, радою та її органами, виконує їх доручення. Депутат повинен бути членом однієї з постійних комісій ради, крім секретаря ради. Під час сесій, засідань постійних комісій рад, а також для здійснення інших депутатських повноважень депутат звільняється від виконання виробничих чи службових обов'язків із відшкодуванням середнього заробітку за основним місцем роботи та іншими витратами пов'язані з депутатською роботою, за рахунок відповідного місцевого бюджету.

Депутат має право звернутися із запитом до керівників ради та її органів, селищного голови, керівників підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, які проживають або зареєстровані на відповідній території.

У таблиці 2.1. представлено депутатський склад Білогірської селищної ради VIII скликання до котрої входить 26 депутатів [9].

Таблиця 2.1.

Депутатський склад ради VIII скликання – 26 депутатів.

Від партії «За майбутнє»	обрано 14 депутатів
Бондарук Володимир Васильович,	
Дем'янюк Сергій Іванович	
Стратюк Андрій Петрович	
Дідух Ірина Іванівна	
Лосовська Наталія Анатоліївна	
Колеснік Володимир Федорович	
Лівінчук Ольга Віталіївна	
Любовецький Вадим Іванович	
Медведева Світлана Володимирівна	
Шубчик Людмила Вікторівна	
Шубчик Сергій Станіславович	
Яловчук Сергій Васильович	
Ковальський Валерій Васильович	
Яремчук Наталія Володимирівна	
Від партії «За конкретні справи»	обрано 4 депутата
Баранчук Людмила Петрівна	
Корягін Віктор Іванович	
Яворська Людмила Славентіївна	
Захарков Денис Валерійович	
Від партії «Європейська солідарність»	обрано 2 депутата
Гребенюк Віктор Анатолійович	
Баранчук Ольга Василівна	
Від партії «Батьківщина»	обрано 4 депутата
Денисюк Анатолій Іванович	
Мінькевич Микола Григорович	
Охота Борис Борисович	
Назарова Марія Яківна	
Від партії «Слуга народу»	обрано 2 депутата
Загоруйко Юрій Миколайович	
Ніколайчук Олена Миколаївна	

Примітка. Складено автором на основі джерела [9].

Відповідно до вимог статті 46 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [42] основною формою роботи ради є проведення сесій. Вони скликаються згідно з розпорядженнями селищного голови у

відповідності до норм Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [42] та Регламенту Білогірської селищної ради [6].

Депутати селищної ради заздалегідь отримують електронною поштою проекти рішень, які виносяться на розгляд сесії. Вони також мають можливість ознайомитися з ними, завантаживши їх із офіційного сайту селищної ради.

Проекты рішень та довідкові матеріали до пленарного засідання готують депутати, апарат та виконавчі органи селищної ради. Усі матеріали мають бути розглянуті на засіданнях постійних комісій селищної ради, особливо на спільних засіданнях, що проводяться на початку сесії. У ході цих засідань опрацьовуються та детально обговорюються проекти рішень та за необхідності до документів вносяться зміни та поправки.

Протягом 2022 року було проведено 10 засідань Білогірської селищної ради. За підсумками сесій ухвалено 147 рішень. У 2021 році проведено 18 засідань та прийнято 543 рішення. У 2020 році проведено 12 засідань та прийнято 289 рішень.

Усі проекти та рішення засідань ради публікуються на офіційному сайт веб- сайті громади <https://bilogirska-gromada.gov.ua/> [6].

Закон зобов'язує депутатів селищних рад проводити особистий прийом громадян (виборців) не рідше ніж один раз на місяць. Зрештою, за допомогою цього механізму виборець реалізує своє право вносити пропозиції щодо роботи депутата та діяльності відповідного органу місцевого самоврядування, а також подавати скарги, заяви та звернення. Таким чином, найактивнішим виборцям надається можливість впливати на рішення ради. Такі контакти дозволяють депутатам краще вирішувати нагальні проблеми конкретних територій чи конкретних соціальних груп.

Постійні депутатські комісії Білогірської селищної ради 8-го скликання (далі – комісії) є відповідальними та підзвітними її органами ради.

Рада обирає комісії з числа депутатів Білогірської селищної ради для вивчення, попереднього розгляду та підготовки питань, що входять до її компетенції, а також контролю за виконанням рішень ради.

Депутат ради може бути обрано лише до складу однієї комісії.

Комісії обираються радою на строк її повноважень і складаються з голови та членів комісії. Голова та члени комісій обираються радою відповідно до пропозиції голови селищної ради. Заступники голови та секретарі обираються депутатами на засіданнях комісії.

Усі члени комісії мають рівні права.

Голова селищної громади, секретар ради не може бути обраний до складу комісій.

Протягом терміну своїх повноважень місцева рада може утворювати нові комісії, розпускати та реорганізовувати вже сформовані комісії, а також вносити зміни до складу комісій.

У Білогірській селищній раді діють п'ять постійних депутатських комісій:

- з питань прав людини, депутатської діяльності, етики та регламенту;
- з питань освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури та соціального захисту населення;
- з питань планування, фінансів, бюджету та соціально-економічного розвитку;
- з питань житлово-комунального господарства, комунальної власності підприємництва та сфери послуг;
- з питань сільського господарства, будівництва, промисловості, земельних відносин та охорони навколишнього середовища.

Депутатські комісії здійснюють свою роботу у тісній співпраці зі структурними підрозділами та відповідальними особами селищної ради.

Загалом організація роботи постійних комісій показує, що депутати Білогірської селищної ради налаштовані на цілеспрямовану та конструктивну роботу.

Довгострокові програми, прийняті сільрадою 8-го скликання, підлягають контролю Постійної комісії з прав людини, депутатської діяльності, етики та регламенту.

З метою збереження історичних, культурних та соціально-економічних традицій Білогірської територіальної громади та врахування значення символів у процесі національного відродження постійна комісія підтримала проєкт рішення «Про затвердження символів Білогірської селищної територіальної громади».

З метою створення умов для більш ефективного виконання завдань та функцій місцевого самоврядування, вирішення актуальних питань соціально-економічного розвитку Білогірської територіальної громади, розширення формату співробітництва та розвитку зв'язків у питаннях взаємного обміну досвідом та кращими практиками управління, захисту прав та належного представлення інтересів селищної ради на загальнодержавному рівні члени постійної комісії підтримали проєкт рішення селищної ради «Про вступ до Всеукраїнської асоціації органи місцевого самоврядування» «Асоціація об'єднаних територіальних громад».

Основними завданнями комісії з планування, фінансів, бюджету та соціально-економічного розвитку у 2022 році було забезпечення контролю за ефективним та економним використанням бюджету селищної громади, виконанням Бюджетного та Податкового кодексів України, інших законів України, нормативно-правових актів щодо фінансових та бюджетних питань.

Постійна комісія Білогірської селищної ради детально опрацювала питання внесення змін до селищного бюджету на 2022 рік. При розгляді цих питань першорядне значення мали принципи ефективності та доцільності.

Члени постійної комісії уважно розглянули проєкт рішення щодо формування бюджету Білогірської територіальної громади на 2023 рік та звіт про виконання бюджету громади на 2022 рік.

Проводився постійною комісією ефективний контроль за виконанням рішень селищної ради, що входять до її зони відповідальності. Постійно порушувалися питання щодо ходу реалізації довгострокових програм, прийнятих радою.

Відповідно до Закону України «Про засади регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [39], повноваження щодо реалізації державної регуляторної політики у Білогірській селищній раді належать постійній комісії з планових, фінансових, бюджетних, соціально-економічних питань, а також питань промисловість та підприємництва, регуляторної політики.

За 2022 рік постійна комісія розглянула п'ять проєктів рішень, які є регуляторними актами, та дала за ними експертні та загальні висновки щодо відповідності вимогам статей 4 та 8 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [39] а саме:

1. Про експертний висновок про регуляторний вплив проєкту нормативного акта «Про встановлення місцевих податків та зборів на території Білогірської селищної ради»;

2. Про експертний висновок про регуляторний вплив проєкту регуляторного акта «Про затвердження ставок земельного податку для фізичних та юридичних осіб по Білогірській селищній ради»;

3. Про експертний висновок про регуляторний вплив проєкту регуляторного акта «Про затвердження ставок податку на нерухоме майно Білогірської селищної ради»;

4. Про експертний висновок про регуляторний вплив проєкту регуляторного акта «Про затвердження ставок туристичного збору по Білогірській селищній ради»;

5. Про експертний висновок щодо регуляторного впливу проєкту регуляторного акта «Про затвердження ставок єдиного податку для фізичних та юридичних осіб по Білогірській селищній ради».

З метою ефективної діяльності постійна комісія взаємодіє з відділом фінансів, відділом економічного розвитку, інфраструктурних проєктів та регуляторної діяльності, іншими виконавчими органами та постійними комісіями селищної ради.

Діяльність депутатів постійної комісії у звітний період ґрунтувалася на засадах рівності та взаємної поваги та була спрямована насамперед на забезпечення зростання рівня економічного розвитку селищної громади.

Члени комісії з питань охорони здоров'я, освіти, культури, соціального забезпечення та фізичної культури населення цілком відповідально підійшли до покладених на них завдань.

Основним завданням постійної комісії є попередній розгляд проєктів рішень, що вносяться на розгляд селищної ради. Члени комісії брали активну участь в обговоренні проєктів рішень щодо реформування сфер освіти та дошкільного виховання, культури, медицини та соціального захисту.

Комісія значної уваги приділяла забезпеченню соціальних стандартів та підвищенню рівня життя громадян пільгових категорій територіальної громади.

У своїй роботі комісія співпрацювала з іншими постійними комісіями селищної ради. Постійна комісія брала участь у 11 спільних засіданнях. На відповідних комісіях було розглянуто 272 питання.

Комісія постійно контролює реалізацію заходів низки довгострокових програм у сфері охорони здоров'я, соціального захисту населення та спорту.

У своїй роботі комісія з питань житлово-комунального господарства, комунальної власності підприємництва та сфери послуг взаємодіє з керівництвом селищної ради, відділом містобудування, архітектури,

житлово-комунального господарства, управління комунальних об'єктів, керівниками установ та організацій селищної ради.

Постійна комісія щодо питань сільського господарства, будівництва, промисловості, земельних відносин та охорони навколишнього середовища співпрацювала з іншими постійними комісіями селищної ради. За звітний період відбулось 16 спільних засідань.

До завдань постійної комісії входить моніторинг за реалізацією довгострокової програми «Програми охорони навколишнього середовища на території Білогірської селищної ради на 2022 рік».

За активної підтримки постійної комісії з сільського господарства, будівництва, промисловості, земельних відносин та охорони навколишнього середовища прийнято нові довгострокові програми на 2023 рік:

До повноважень постійної комісії також входить аналіз участі депутатів ради у пленарних засіданнях та засіданнях постійних комісій.

2.2. Аналіз форм та методів діяльності депутатів місцевих рад

Центральними цілями розвитку громадянського суспільства та демократичної державності сьогодні є інституційна модернізація місцевого самоврядування з метою реалізації демократичних принципів, закріплених у Конституції через соціальне проектування механізмів взаємодії держави, муніципалітетів та суспільства; посилення інструментів впливу територіальної громади у вирішенні проблем місцевого значення. Враховуючи суттєві зміни у рамках реформи місцевого самоврядування в Україні, інститути місцевого права, такі як статус депутата місцевих рад та організаційні форми його діяльності, поступово еволюціонують та вдосконалюються у ході реформи місцевого самоврядування в Україні. Інституційні та функціональні основи статусу депутата місцевих рад, що формуються, насамперед форми організації їх діяльності, перебувають у постійній взаємодії з іншими інститутами місцевого права та місцевого

самоврядування (основними формами безпосереднього місцевої демократії є: місцеві вибори та референдуми, громадські слухання, загальні збори населення за місцем проживання, місцеві ініціативи; статус представницьких органів місцевого самоврядування; статус служби в органах місцевого самоврядування та ін.), які динамічніше розвиваються в рамках єдиної функціональної діяльності місцевого самоврядування. На зовнішні функції місцевого самоврядування впливають внутрішні потреби місцевих органів влади та завдання їх органів та посадових осіб. Зовнішні функції виступають певним продовженням внутрішніх функцій місцевого самоврядування.

Сучасна практика організації роботи та методи роботи депутатів місцевих рад, особливо з урахуванням завдань, що стоять перед місцевими органами влади, та їх динамічного розвитку, показує, що цей інститут працює недостатньо ефективно. Основними причинами цього є:

- відсутність цілісної системи територіальної організації влади та адміністративної організації;
- неточність у визначенні та розмежуванні повноважень рівнів влади та форм діяльності їх суб'єктів;
- недосконале розуміння суті роботи депутата місцевих рад, вперш за все форм організації його діяльності та можливостей;
- пір посиленню статусних можливостей та компетенцій депутата місцевої ради з боку державного апарату та його співробітників у зв'язку з конкуренцією у розподілі фінансових ресурсів та повноважень;
- слабкість економічної та фінансової основи територіальної громади;
- непослідовність та непропрацьованість законодавства;
- недостатня підготовка муніципальних кадрів;
- недостатній рівень науково-методичного та інформаційного забезпечення місцевого самоврядування, у тому числі діяльності депутатів місцевих рад;

- неоптимальні структури місцевих органів влади;
- нерозвиненість та неефективність механізмів контролю за роботою місцевого самоврядування як з боку держави, так і населення тощо.

Органи місцевого самоврядування та посадові особи проводять консультації з громадськістю з питань місцевого самоврядування шляхом взаємодії через консультативні наради, робочі групи та інші форми консультацій. Водночас, вищезазначені форми участі депутата місцевої ради у вирішенні питань місцевого значення мають колегіальний характер, проте чинним законодавством України передбачено досить широкий перелік окремих організаційних форм діяльності депутата місцевої ради. До цих організаційних форм діяльності депутатів місцевих рад належить здійснення представницьких повноважень, пов'язаних із визначенням потреб та бажань відповідної територіальної громади та сприянням їх задоволенню. Серед таких можна виокремити організаційні форми, що представлені на рис. 2.2

Організаційні форми діяльності депутатів місцевих рад
плановий та позаплановий прийом виборців
організація та проведення зустрічей з виборцями за місцем їх проживання
спілкування із засобами масової інформації
залучення у прес-конференціях
участь громадян у створенні громадських організацій з метою розвитку територіальної громади, виконання доручень виборців, інформування, звітність

Рис. 2.2 Організаційні форми діяльності депутатів місцевих рад

Примітка. Складено автором.

Перелічені організаційні форми діяльності ґрунтуються на загальній константі, закріпленій у частині другій статті 49 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» [44], згідно з якою «депутат представляє інтереси всієї територіальної громади, має всі права, що забезпечують його активну

участь у діяльності ради та утворених нею органів, несе відповідальність перед виборцями, радою та її органами та виконує покладені на них завдання» [44]. Водночас депутат місцевої ради в першу чергу покликаний захищати інтереси відповідного виборчого округу. На законодавчому рівні встановлено, що «депутат місцевої ради має право офіційно представляти виборців свого округу та інтереси територіальної громади в місцевих органах виконавчої влади, відповідних органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях незалежно від форми власності з питань делегування повноважень місцевого самоврядування відповідного рівня» [44]. Але обов'язковою умовою представництва завжди є бажання членів територіальної громади, яке зазвичай висловлює депутат місцевої ради під час прийому громадян.

Суть і зміст роботи депутата в окрузі полягає насамперед у захисті прав і свобод, а також законних інтересів свого виборця. З цією метою депутат розглядає скарги та заяви громадян; своєчасно вживає заходів щодо їх вирішення; з'ясовує причини звернень громадян і вносить органам місцевого самоврядування, місцевим органам виконавчої влади, підприємствам, установам і організаціям, об'єднанням громадян пропозиції щодо їх усунення; систематично приймає громадян. Комунікація між депутатом і виборцями – це його обов'язок. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» зобов'язує депутата підтримувати комунікацію з виборцями, висловлювати його волю та інтереси. Щоб знати ці інтереси, запити та побажання, він повинен добре знати свій електорат [27, с. 39]. Така організаційна форма діяльності депутата місцевої ради, як прийом громадян, фактично є виконанням обов'язку «визначати та оприлюднювати дні, години та місця прийому виборців та інших громадян; проводити регулярний, не рідше одного разу на місяць, прийом виборців, розглядати пропозиції, звернення, заяви та скарги членів територіальної громади та вживати заходів щодо їх якнайшвидшого вирішення» [44].

Незважаючи на імперативний характер цього положення, порядок прийому громадян депутатами місцевої ради в окремих адміністративно-територіальних одиницях регулюється рішеннями відповідальної місцевої ради з метою спрощення та стандартизації, встановлюючи таким чином зрозумілі для громадян умови прийому, зазвичай із можливістю попередньої реєстрації. Періодичність та порядок прийому громадян депутатом місцевої ради чинним законодавством не визначено. Швидше за все, депутату самому доведеться з'ясовувати процедурні питання щодо прийому громадян. Тобто при реалізації цієї організаційної форми діяльності депутат місцевої ради має значну свободу дій. Депутат визначає та оголошує дні, час та місце прийому членів територіальної громади. Проте, з метою забезпечення своєчасного зв'язку та захисту прав виборців з депутатами відповідних місцевих рад, рекомендується передбачити в Статутах або Регламентах місцевих рад норму про періодичність та порядок прийому громадян депутатом місцевої ради. Під час прийому депутат вивчає громадську думку, визначає потреби та проблеми виборців, роз'яснює населенню рішення представницького органу та дії органів влади. Вивчення громадської думки як форма роботи депутата місцевої ради забезпечується лише підтриманням зв'язку з населенням виборчого округу. Тому депутат повинен вислуховувати пропозиції громадян, проводити прийоми та вивчати громадську думку. Вивчення громадської думки дозволяє депутату брати більш активну участь у вирішенні соціально-економічних, культурних та інших проблем місцевого значення, орієнтуючись на громадську позицію.

Одним із методів вивчення громадської думки є консультації з громадськістю (відкрите громадське обговорення (консультація) проекту рішення, оприлюднення пропозиції щодо вирішення конкретної проблеми або опитування з метою визначення громадської думки широкого кола громадян територіальної громади, яке здійснюється місцевою радою та її депутатами для узгодження громадських та приватних інтересів).

Відповідно до проекту Закону України «Про публічні консультації» [46], ухваленого у першому читанні Верховною Радою України 5 березня 2021 року, консультації з громадськістю проводитимуться у формах, наведених у таблиці 2.3. [174].

Таблиця 2.3

Форми публічних консультацій за проектом ЗУ «Про публічні консультації»

№	Форми публічних консультацій	Зміст
1	електронних консультацій	шляхом оприлюднення консультаційного документа на онлайн-платформі для взаємодії з громадянами та інститутами громадянського суспільства та на офіційному веб-сайті суб'єкта владних повноважень для отримання пропозицій та/або відповідей на запитання;
2	публічного обговорення	шляхом проведення публічних заходів (засідань за круглим столом, слухань, конференцій, фокус-груп, зустрічей, інтернет-, відеоконференцій тощо);
3	адресних консультацій	шляхом надсилання заінтересованим сторонам консультаційного документа для з'ясування позиції заінтересованих сторін щодо суті проекту акта, зокрема у частині впливу на інтереси таких сторін»

Примітка. Сформовано автором на основі джерела [46].

Це розширює можливості участі громадськості в діяльності депутатів місцевих рад. Слід зазначити, що письмові звернення громадян є основою та додаються до депутатського запитання, запиту, звернення, скарги чи пропозиції. Це означає, що між цими організаційно-правовими формами діяльності депутата місцевої ради існує прямий зв'язок.

Протягом досліджуваного періоду депутати Білогірської селищної ради підтримали звернення до центральних органів виконавчої влади.

Зокрема: Проблема заборгованості по орендній платі, офіційного працевлаштування працівників, сплати ПДФО, та дотримання правил та норм законодавства про охорону навколишнього середовища Товариством з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Білогір'я молокопродукт», яке знаходиться в смт. Білогір'я, зареєстроване за адресою місто Гадяч, вул.

Будька, будинок 47, Полтавська область, код ЄДРПОУ 41313341 не вирішувалась тривалий час. Дане питання неодноразово порушувалось депутатами на сесіях селищної ради.

Депутати Білогірської селищної ради звернулися до Національного антикорупційного бюро України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Служби Безпеки України, Національної поліції України з проханням здійснити перевірку діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Білогір'я молокопродукт» та сприяти вирішенню питання заборгованості по орендній платі, офіційного працевлаштування працівників, сплати ПДФО, та дотримання правил та норм законодавства про охорону навколишнього середовища (звернення додається додаток А).

Завдяки активним заходам податківців офіційно зареєстровано 70 найманих працівників даного ТОВ.

Також депутатським корпусом Білогірської селищної ради були підтримані звернення до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України. Одне з таких розглянемо далі:

Щодо депутатського звернення № 39-05/2021 від 29 січня 2021 року «Про звернення депутатів до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України щодо різкого зростання вартості газу, послуги з його транспортування та відміни пільгових тарифів на електроенергію», то потрібно зазначити, що з метою вжиття заходів щодо захисту прав та інтересів побутових споживачів електричної енергії, які постійно проживають у 30-кілометровій зоні атомних електростанцій, забезпечення економічного балансу між інтересами громадян України та держави, недопущення подальшого зубожіння населення Верховна Рада України на звернення депутатів не лише Білогірської селищної ради але й інших рада прийняла Постанову «Про звернення до Кабінету Міністрів України щодо вжиття невідкладних заходів з метою зниження ціни на електричну енергію

для побутових споживачів, які постійно проживають у 30-кілометровій зоні атомних електростанцій» від 29 квітня 2021 р. № 1435-ІХ, якою рекомендувала Кабінету Міністрів України невідкладно, протягом чотирнадцяти календарних днів з дня набрання чинності цією Постановою, встановити пільгову фіксовану ціну (тариф) на електричну енергію для побутових споживачів, які постійно проживають у 30-кілометровій зоні атомних електростанцій, у розмірі 70 % діючого тарифу для відповідної групи населення (додаток Б).

Підсумовуючи, слід зазначити, що законодавство, яке покладає на депутатів ради низку важливих завдань, встановлює для них механізми їх реалізації та способи реалізації своїх повноважень. Вагоме місце серед них посідає право на депутатське звернення, за допомогою якого депутат цілком успішно може виконувати функції представника територіальної громади. Тому представники громадських організацій мають право вимагати від депутатів вчинення необхідних дій залежно від потреб громади, подавати заперечення та в цілому підтримувати ті чи інші запити громади.

Серед індивідуальних форм організації діяльності депутата місцевої ради є інформування та звітність, які відрізняються за такими ознаками:

1) термін реалізації (інформування – регулярно, але не рідше одного разу на півроку, звітність – не рідше одного разу на рік);

2) адресат (інформування виборців (пункт 2 частини першої статті 10 Закону України «Про статус депутата місцевої ради»), ради та її виконавчих органів (частина 6 статті 16 Закону України «Про статус депутата місцевої ради») та звітування перед виборцями);

3) рішенням (порядок звітування не регулюється і може здійснюватися як на засіданні відповідної ради, так і через соціальні мережі чи ЗМІ; порядок звітування та основні формальні вимоги до звітності регулюються законом і включають: фази попередньої звітності, фактичної звітності та звітної інформації).

Далі розглянемо приклад звітів депутатів Білогірської селищної ради.

Звіт депутата Білогірської селищної ради Лівінчук Ольги:

Адреса громадської приймальні: Білогір'я, вулиця Шевченка, 46.

Графік прийому: перший та третій вівторок місяця, 11.00 – 12.00. З мешканцями округу, які звертаються відбувається контакт через соцмережі, по телефону та за основним місцем роботи.

У звіті депутата Білогірської селищної ради Лівінчук Ольги йдеться про те, що з лютого 2022 року, у зв'язку з повномасштабним вторгненням, специфіка роботи змінилась. Звернення громадян здебільшого стосувалися допомоги військовозобов'язаним у підготовці до служби і військовим підрозділам ЗСУ та територіальної оборони громади. Вже з другої половини року надходили звернення мешканців округу стосовно ремонту прибудинкових територій та доріг, ремонту зливової каналізації, освітлення територій, ремонт мереж водопостачання, капітальний ремонт покрівлі, вирубка аварійних дерев тощо. При потребі оглядалися території, які стали причиною звернення, відбувалися виїзди на місце, щоб орієнтуватись у ситуації і вирішувати питання з місцевими мешканцями. Відповідні депутатські звернення спрямовані відповідальним виконавчим органам Білогірської селищної ради.

Відбувалася робота в постійній комісії з питань освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури та соціального захисту населення.

Бралася участь майже у всіх пленарних засіданнях сесії селищної ради, які проходили протягом року та в обговоренні важливих питань на засіданнях постійних депутатських комісій селищної ради.

У звіті депутата Білогірської селищної ради Яловчука Сергія інформується про те, що з початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року життя усіх українців змінилося. Збройна агресія рф в значній мірі змінила роботу всього депутатського корпусу. Протидія російській агресії стала основною

діяльністю у 2022 році. Від початку воєнної агресії, особисто, як і інші депутати фракції, перебував у громаді та відразу активно включився у волонтерську роботу.

За 2022 р. подав 2 депутатських звернення та озвучив 3 депутатських запити. Також був співрозробником проєктів рішень Білогірської селищної ради.

Впродовж року отримав та опрацював 150 телефонних та особистих звернень мешканців громади; провів 70 особистих та колективних зустрічей.

Також вів прийом мешканців громади – членів родин військовослужбовців, які потрапили в полон чи рахуються пропалими безвісти, надавав їм допомогу у комунікації з відповідними органами державної влади, які займаються розшуком зниклих безвісти та поверненням полонених.

Від початку повномасштабного вторгнення постійно залучений до діяльності волонтерського гуманітарного центру започаткованого організацією ТОВ НВА «Перлина Поділля». Команда першочергово допомагає військовослужбовцям з Білогірської територіальної громади, які беруть участь у бойових діях та обороняють наші кордони, підтримуються медичні заклади та розвозиться гуманітарна допомога на деокуповані території, які найбільше постраждали від військових дій. Основні напрями волонтерської роботи це пошук партнерів та залучення гуманітарної допомоги, координація роботи волонтерів, формування сімейних пакунків та організація доставки гуманітарних вантажів на деокуповані території нашої держави і військовим підрозділам, військовослужбовцям у місця їхньої дислокації.

Прикметно, що предмет інформування та звітування збігається, до нього відносяться питання про: виконання місцевого бюджету; виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку; виконання інших цільових програм; розв'язання актуальних проблем життєдіяльності міської

громади; свою діяльність у попередні календарні періоди; з інших питань місцевого значення.

Таким чином, повноваження депутата у виборчому окрузі безпосередньо з населенням покликані не тільки захищати законні інтереси громадян, а й сприяти реалізації громадянами своїх прав і обов'язків, інформувати населення про різноманітні політичні, економічні та інші події на території України тощо. Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що депутат місцевої ради зобов'язаний виконувати обов'язки депутата, що передбачені статтею 10 Закону України «Про статус депутата місцевої ради» [44] у виборчому окрузі повністю, з метою ефективного розвитку місцевого самоврядування. А у випадку ухиляння від виконання покладених на депутата завдань, матиме наслідки відсторонення депутата місцевої ради. За результатами аналізу розвитку основних форм безпосередньої місцевої демократії можна стверджувати, що організаційні форми діяльності депутатів місцевих рад перебувають у постійному зв'язку з ними та характеризуються паралельним, взаємопов'язаним розвитком.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД

3.1. Удосконалення діяльності депутата Білогірської селищної ради

В Україні завжди приділялася увага вдосконаленню та фактичному зміцненню основ місцевого управління та самоврядування, розширенню прав місцевих рад депутатів та підвищенню ефективності роботи місцевих представницьких органів з населенням.

Зросла роль місцевих рад депутатів у різних сферах життя українського суспільства. І сьогодні місцеві ради є тим фундаментом, на якому тримається державна влада, і вони тепер мають більше можливостей для здійснення своєї діяльності на благо людей.

Тісна комунікація з виборцями дозволяє депутатам глибше вникнути в проблеми та сподівання людей, побачити ситуацію їхніми очима. Багато питань, які хвилюють громадян, розглядаються на сесії селищної ради.

У Білогірському районі має бути створена досить розгалужена система роботи з населенням. Її формами є міські збори, щомісячні єдині дні інформування населення, прийоми громадян у населених пунктах і трудових колективах, тощо.

Вивчення громадської думки допомагає швидше та об'єктивніше вирішувати багато проблем та своєчасно коригувати діяльність місцевої влади. Варто зазначити, що депутатський корпус у Білогірській селищній раді особливу увагу приділяє роботі зі зверненнями громадян. Власне, окрім надання допомоги конкретній людині, звернення дає привід задуматися про наявність певних проблем у громаді. Звертаючись до депутата, громадянин вносить обґрунтовану пропозицію щодо вдосконалення діяльності органів влади, а усунути виявлені недоліки депутати селищної ради можуть лише

шляхом об'єднання зусиль органів виконавчої та представницької влади для досягнення головної мети – служіння народу.

Депутати селищної ради зобов'язані проводити зустрічі з громадянами для інформування їх про свою діяльність, а також вивчати громадську думку з питань, що розглядаються на засіданнях ради, та потреб населення.

Не менш важливою є така форма депутатської діяльності, як звітування перед виборцями (не менше двох разів на рік). Важливим є склад селищної ради: наскільки увійшли до депутатського корпусу авторитетні та компетентні люди, які можуть виявити та усунути проблемні питання.

Очевидно, що на новому скликанні депутатів Білогірської селищної ради головний акцент має бути зроблено на наведенні порядку на землі, раціоналізації питань землекористування у правовому полі, нагадавши про культуру поведінки при проведенні земельної реформи в Україні.

Ще одним основним напрямом діяльності селищної ради має стати розвиток та управління власною підсобним господарством. Для сільського жителя сьогодні це найважливіша можливість відчувати себе господарем і мати додаткове джерело доходу. Тому бажання заробляти власною працею необхідно заохочувати, широко розголошувати і, звичайно, підтримувати в його реалізації.

А головним пріоритетом є активна, системна та постійна робота депутатів щодо вирішення проблемних питань у своїх округах. Люди повинні знати депутата в обличчя і бути впевненими, що він завжди їх вислухає і допоможе.

Є чимало сфер позитивного досвіду удосконалення роботи депутатів місцевих рад із громадянами. Заслуговує на схвалення практика проведення Днів депутата в окрузі. Зазвичай у такі дні народні обранці відвідують усі населені пункти, заклади охорони здоров'я та побутового обслуговування, культури, освіти, торгівлі, розташовані на території громади, зустрічаються з населенням. Це гарна можливість для депутата практично ознайомитися зі

змістом життя виборців та вивчити їхні проблеми. Мешканці мають можливість на пряму поспілкуватися з народним обранцем. Завдяки «Дням депутата» багато проблемних питань усуваються та вирішуються одразу, а не виносяться на вищий рівень.

Ще однією особливістю діяльності селищної ради має стати тісна співпраця з депутатським корпусом вищих Рад депутатів, Верховної Ради України. Така взаємодія неодноразово підтвердила свою ефективність.

Загалом вся діяльність місцевих рад залежить від розумного планування з урахуванням аналізу соціально-економічної ситуації в районах і містах.

З метою вдосконалення організаційно-правових форм діяльності депутатів Білогірської селищної ради особливу увагу необхідно звернути на:

- організаційно-правову роботу з населенням у виборчих округах;
- залучення населення до процесу розробки, прийняття рішень і реалізації запланованих заходів;
- пошук і впровадження нових форм роботи в місцях проживання населення;
- взаємодія з виконавчими комітетами для виконання загальнодержавних завдань та вирішення проблем місцевого значення.

Представники органів громадського самоврядування мають діяти за погодженням з представниками селищної ради. Тобто це і благоустрій населених пунктів, і інформування населення, і проведення фізкультурних, спортивних, культурних заходів, співпраця з громадськими організаціями та багато іншого. Від кадрового потенціалу органів місцевого самоврядування та підвищення їх кваліфікації значною мірою залежить ефективність роботи представницьких органів місцевого самоврядування з населенням, а отже, запорука успіху регіону. Саме кадри визначають успіх у кожній сфері.

Серед нових форм роботи з підготовки та підвищення кваліфікації муніципальних кадрів варто виділити обласний семінар вперше вибраних

голів сільських та селищних Рад депутатів, який проходить на базі показової території. Під час такого семінару учасники, як правило, ознайомлюються з практикою спільної роботи органів влади та самоврядування окремої території щодо вирішення життєвих проблем населення та на конкретних прикладах переконуються в результативності та високій ефективності.

Аби забезпечити максимальну зайнятість мешканців громади, місцевій раді варто тісніше співпрацювати з виконавчою владою, оскільки останнім часом у зв'язку з впровадженням високо механізованого обладнання майже у всіх регіонах України вивільнилась велика кількість працівників. Відбувся великий відтік робітників за кордон, особливо до Польщі. Водночас лише спільними зусиллями органів місцевого самоврядування та виконавчої влади можна створити нові робочі місця та забезпечити гідний рівень життя населення окремого регіону.

Чим вищий рівень розвитку суспільства (у матеріальному, економічному, соціальному та політичному відношеннях), тим більше місцеве самоврядування впливає на життя та діяльність громадян регіону.

В Україні загалом і в Білогірському районі зокрема розвиток місцевого самоврядування відбувається за такими напрямками: місцеве самоврядування має бути вдосконалено таким чином, щоб питання повсякденного життя громадян – особливо в невеликих населених пунктах – вирішувалися насамперед на місці, особливо за допомогою депутатів місцевої ради. Це непросте завдання, але здійсненне.

У разі проведення реформи місцевого самоврядування проблема професійної підготовки депутатів представницьких органів місцевого самоврядування була чітко визначена як дуже актуальна та гостра.

Персональний склад депутатського корпусу обраної місцевої ради складно передбачити з технічної точки зору. Про якісну професійну підготовку до складної та відповідальної ролі депутата в органах місцевого

самоврядування та його високий рівень професійної компетентності суб'єкти місцевої кадрової політики – голови рад – можуть лише мріяти.

Проте, враховуючи український досвід розвитку місцевого самоврядування, в тому числі проведення виборчих кампаній, ймовірність якісного поповнення депутатського корпусу можна прогнозувати за допомогою методів наукового аналізу кадрових процесів на місцевому рівні.

Враховуючи поточну практику виборчої кампанії, очікується, що, як і в попередні роки, виборці знову віддаватимуть перевагу на виборах керівникам підприємств і організацій, підприємцям і бізнесменам, працівникам сфери освіти, охорони здоров'я та культури, а також активістам політичних партій та громадських об'єднань. Можливо, серед депутатів є і «народник» – пристрасний «борець за правду», «непримиренний» опонент місцевої влади. Оскільки муніципалітети зацікавлені у створенні лояльного до них представницького органу, існує висока ймовірність того, що вони зможуть повною мірою використати наявний у їхньому розпорядженні адміністративний ресурс. Нарешті, ця практика процвітала в прямому сенсі цього слова в період, коли муніципальний голова обирався населенням, і цю функцію тоді воліли поєднувати з посадою адміністративного голови. А показники якісного складу депутатського корпусу в селищній раді цілком могли б продемонструвати професіоналізм обраних депутатів та рівень досвіду керівної діяльності.

Формальні кваліфікаційні показники не означають, що всі без винятку депутати після обрання до представницького органу місцевого самоврядування з повною віддачею, великою волею та підвищеною відповідальністю беруться за безпосереднє виконання депутатських повноважень і надають їм перевагу на посаді. Багато депутатів, обраних до депутатського корпусу вперше, мають загальні управлінські навички та слабкі знання про специфіку та відповідальність органів місцевого

самоврядування. Деякі депутати не готові до такого відповідального виду громадської діяльності.

Тому, як і в період радянської влади, значну частину повноважень, завдань і функцій в структурах влади на місцевому рівні виконують муніципальні службовці – працівники місцевих адміністрацій. Саме цим працівникам доводиться займатися всім спектром різноманітних тем: від підготовки робочих матеріалів, аналітичних звітів, протоколів засідань представницьких органів та комісій ради до підготовки проєктів рішень органу місцевого самоврядування.

Нерідкі випадки, коли окремі кандидати в депутати прагнуть бути обраними та увійти до представницького органу, переслідуючи свої особисті цілі та інтереси. З часом це переростає в конфлікт інтересів – ситуацію, коли особистий інтерес депутата впливає або може вплинути на об'єктивне виконання ним депутатських обов'язків. У цьому випадку може виникнути суперечність між інтересами депутата і законними інтересами громадян, громадських організацій і соціальних груп.

Причиною виникнення конфліктних ситуацій у владних структурах часто є не лише вираження амбіцій окремих осіб, а й недостатня професійна компетентність, необізнаність депутата щодо змісту депутатської діяльності, брак досвіду та компетентність у роботі представницького органу влади. Тут особливо важливою і необхідною стає роль керівників органів місцевого самоврядування. Вони мають, насамперед, змістовно підійти до професіоналізації депутатського корпусу, розробити програми підвищення кваліфікації персоналу апарату (муніципальних службовців) та депутатського корпусу, реалізувати заходи щодо зміцнення морально-психологічного клімату депутатів. Представники місцевого самоврядування мають бути справжніми політичними та духовними лідерами місцевих громад.

Відомо, що причиною протистояння між представництвом і виконавчою владою інколи стає бажання депутатів будь-якими способами

виконати свої передвиборчі обіцянки. Перше розчарування приходить під час «битви за бюджет», адже бюджетних ресурсів часто не вистачає для вирішення проблем місцевого значення та гострих проблем у житті територіальної громади.

Не на всі нагальні питання можна знайти відповіді як у державному, так і в регіональному законодавстві, що регулює сферу місцевого самоврядування. Тому представницький орган має вирішувати гострі проблеми на місцях, використовуючи навички міського представницького органу та продуману професійну підготовку депутатського корпусу. І адміністративні важелі тут навряд чи прийнятні. Потрібні педагогічні прийоми, прояви такту та зацікавленості в реальному організаційно-методичному та ресурсному забезпеченні депутатів у питаннях їх професійної спрямованості, а також підвищення компетенції та компетентності. Адже представницький орган у професіоналізмі ні в чому не має поступатися виконавчій владі, а депутати – муніципальним службовцям місцевого самоврядування.

Багато проблем місцевого самоврядування не вирішуються саме через низьку компетентність у питаннях практичного управління представницького органу порівняно з виконавчим. Нарешті, депутати представницького органу мають виступати не лише носіями громадської думки, а й експертами щодо запропонованих нормативно-правових актів селищної ради, програм соціально-економічного розвитку, цільових загальних програм, бюджетного процесу, управління майном.

Як відомо, на представницькі органи муніципалітету функціонально покладається контроль за діяльністю місцевого самоврядування з питань, пов'язаних із здійсненням повноважень органів місцевого самоврядування. Коли голова місцевого самоврядування одночасно є головою представницького органу, весь обсяг, повноваження та роль цієї гілки влади значно зростають.

Навчання та підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування та депутатського корпусу Білогірської селищної ради є необхідною умовою розвитку та підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування та результативності муніципальної служби. У муніципалітетах подовжено термін очікування для юридичного визначення статусу депутата, члена виборного органу чи посадової особи місцевого самоврядування. Абсолютизація самостійного регулювання державних відносин суб'єктами державного управління стає все більш невиправданою.

Розробка та законодавче закріплення єдиного підходу та законодавчого механізму вирішення важливих питань підвищення кваліфікації депутатів і муніципальних службовців, а також завдань щодо підвищення якості муніципальних послуг могло б стати вагомим внеском в інституційну організацію місцевого самоврядування, ефективність діяльності його представницьких та керівних органів.

3.2. Інноваційні форми роботи депутатів місцевих рад з виборцями

Побудова нової моделі статусу депутатів місцевих рад та форм їх діяльності, яка б відповідала сучасним потребам жителів сіл, селищ і міст, а також завданням, які сьогодні стоять перед місцевою владою, є одним із найбільших важливих напрямів муніципальної та адміністративної реформи. Будь-які зміни в законодавстві, розподіл функцій і повноважень, удосконалення структури органів місцевого самоврядування та виконавчої влади залишаться на папері, якщо вони не будуть підкріплені діями депутатів місцевих рад та їх професійним та відповідальним ставленням до своїх обов'язків.

Статтею 10 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» [44] визначено, що «депутат місцевої ради зобов'язаний підтримувати зв'язок з виборцями відповідної територіальної громади, трудовими колективами та громадськими організаціями, які висунули його на посаду депутата місцевої

ради; інформувати виборців не рідше одного разу на півроку про роботу місцевої ради та її органів, виконання планів і програм економічного і соціального розвитку, інших місцевих програм та місцевого бюджету, рішення ради та розпорядження виборців; брати участь у громадських слуханнях з питань, що стосуються його округу» [44].

Успішна робота депутата можлива лише в тому випадку, якщо він спирається на маси і добре знає своїх виборців, їхні потреби та запити. Тому важливого значення набувають різноманітні форми комунікації між депутатами та їх виборцями.

Сучасна модель статусу депутатів місцевих рад та форми їх діяльності мають бути інноваційними, конкурентоспроможними та престижними, орієнтованими на ефективну діяльність щодо вирішення проблем місцевого значення, а також забезпечувати реалізацію повноважень представницьких органів місцевого самоврядування, має не лише активно взаємодіяти з інститутами громадянського суспільства та демократичної держави, а й спиратися на сучасні інформаційні та виборчі технології.

Процеси державотворення в Україні потребують значного підвищення ролі та ефективності діяльності депутатів місцевих рад – представників інтересів територіальної громади, виборців свого округу.

Тому загальною тенденцією розвитку статусу депутата місцевих рад, насамперед організаційних форм їх діяльності, в сучасних умовах, має стати комплексна модернізація всієї системи місцевого самоврядування та здійснення реформи місцевого самоврядування за всіма напрямками: політичним, економічним, соціальним, організаційним, функціональним, інформаційним та іншими, а також посилення ролі людського фактору у вирішенні проблем державного та місцевого значення тощо.

Безсумнівно, що місцеве самоврядування не може і не повинно бути формалізованим; роль держави має виявлятися не в штучному навіюванні місцевого самоврядування, його формальному проголошенні, а в його

постійній «партнерській» підтримці у вирішенні соціальних проблем, важливих справ. Система місцевого самоврядування має бути результатом суспільно-політичної творчості населення з одного боку та цілеспрямованих зусиль і підтримки держави з іншого.

Розвиток статусу депутата місцевих рад, удосконалення механізмів їх організації та функціонування зумовлені внутрішніми та зовнішніми, об'єктивними та суб'єктивними факторами. Значне значення мають внутрішні об'єктивні фактори (політичні, економічні, соціальні та ін.). Проте найбільше значення у розвитку муніципальних відносин за участю депутатів місцевих рад надається подальшому зміцненню основ діяльності суб'єктів місцевого самоврядування, особливо в правовому, організаційному, фінансовому, матеріально-технічному, та науковій сфері, а також формування на базі цього вивіреної державної політики у сфері статусу депутатів місцевих рад.

Насамперед, йдеться про інноваційні чинники, зокрема комплексне інтегрування сучасних, інноваційних технологій та новітніх інструментів у діяльність місцевих рад та їх депутатів. Новації, зокрема у сфері місцевого права та місцевого самоврядування, є світовим трендом. Як показує зарубіжний досвід, розвиток місцевого самоврядування, посилення його ролі у становленні та розвитку державності потребує продуманих і рішучих дій, у яких усі заплановані заходи щодо розвитку досліджуваного інституту мають не лише науково обґрунтоване, а й суттєво обґрунтовують його врівноважений характер, а також характер стратегічного передбачення. Центральними цілями розвитку громадянського суспільства та демократичної державності сьогодні є інституційна модернізація місцевого самоврядування з метою реалізації закріплених у конституції демократичних принципів через соціальне проектування механізмів взаємодії між державою, муніципалітетами та суспільством.

Глобалізація, відкрите суспільство, сучасні умови для сталого розвитку, ринкова економіка, муніципальне та фінансове управління, ефективні муніципальні послуги сьогодні вже неможливі без інформаційних технологій, телекомунікацій та всього того, що називається кіберпростором і активно розвивається в міру становлення інформаційного суспільства. Поширення телекомунікаційних технологій та їх проникнення в усі сфери життя суспільства створюють технологічні передумови для розвитку громадянського суспільства, фактично гарантуючи, зокрема, права людини на місцях на вільний та своєчасний доступ до інформаційних ресурсів.

На становлення та розвиток інформаційного суспільства та електронного урядування в Україні вплинули прийняті закони України: «Про Національну програму інформатизації» [43], «Про електронні документи та електронний документообіг» [38], «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [40], «Про доступ до публічної інформації» [37], «Про захист персональних даних» [41] та інших актів Уряду, які започаткували формування нормативно-правової бази інформатизації, а саме побудови: телекомунікаційних систем, систем національних інформаційних ресурсів, інформатизації стратегічних напрямків розвитку економіки, безпеки і оборони, соціальної сфери тощо, а також ряд інших нормативно-правових актів, спрямованих на уточнення та конкретизацію вищезазначених законів як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях.

Варто зазначити, що свого часу Кабінет Міністрів України прийняв Концепцію розвитку електронного урядування в Україні, яка визначила основні цілі, пріоритетні напрями та заходи розвитку до 2020 року. Відповідне розпорядження уряд прийняв на засіданні 20 вересня 2017 року. За останні два роки Україна піднялася на 25 позицій у світовому рейтингу електронного урядування, і в рейтингу відкритих даних на 30 позицій. Подальший стрімкий розвиток можливий лише за умови використання

революційних підходів і найперспективніших технологій, що власне і передбачено проектом концепції [45].

Концепція зазначає, що «ефективне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему суспільно-політичних відносин значно розширює можливості громадян щодо їх участі в процесах державного управління та їх впливу на прийняття управлінських рішень та створює умови для формування нового рівня якісної організації взаємодії влади та громадян. Враховуючи переваги електронних інструментів для залучення громадян до процесів управління, основними заходами щодо забезпечення розвитку електронного урядування в Україні в цьому напрямку є:

- розвиток інституту електронних звернень та електронних петицій;
- розробка інструментів «відкритого бюджету» та «громадського бюджету», онлайн-обговорення законопроектів та інших інструментів для участі громадян у прийнятті адміністративних рішень;
- запровадження електронних форм зворотнього зв'язку на офіційних сайтах державних органів, особливо тематичних, для отримання якісного зворотнього зв'язку з різних тем;
- широке залучення громадських об'єднань та професійних асоціацій до планування розвитку та моніторингу розвитку електронного урядування;
- сприяти використанню електронних інструментів для залучення громадян та підтримки громадських ініціатив у сфері електронного урядування» [45].

Загалом, «використання сучасних інноваційних підходів, методів і технологій (включаючи Інтернет речей, хмарну інфраструктуру, Blockchain, Mobile ID, shareding ecomomy, просування методології обробки великих даних (Big Data)), нормативно-правового врегулювання принципів «цифровий за замовчуванням», «одноразове введення інформації» та

«сумісність за замовчуванням», а також використання перспективних форм організації завдань і проектів розвитку електронного урядування, зокрема державно-приватного партнерства сприятимуть формуванні ефективної системи електронного урядування в Україні задоволенню інтересів і потреб фізичних і юридичних осіб, удосконаленню системи державного управління, підвищенню конкурентоспроможності та стимулюванню соціально-економічного розвитку країни».

Слід зазначити, що законодавча революція в системі звернень громадян відбулася у 2015 році, коли законодавець також зазначив серед умов надання звернень, подані громадянами, у тому числі передані засобами електронного зв'язку та мережі Інтернет.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в органах державної влади та місцевого самоврядування дозволить надавати послуги населенню та бізнесу через мережу Інтернет, підвищити доступність публічної інформації, створити прозорість рішень, що приймаються шляхом постійного діалогу з громадськістю, що буде результатом розбудови демократичної держави, інформаційно відкритої для населення.

Наразі в Україні після ухвалення закону про оптимізацію мережі ЦНАП їх кількість в органах місцевого самоврядування зростає з 486 до 868. «У 19 областях вже йде процес трансформації ЦНАПів «колишніх» райдержадміністрацій на ЦНАПи органів муніципалітету. Це не тільки спрощує доступ до адміністративних послуг, а й робить процес їх використання швидким та ефективним» [60].

Важливим кроком стало оприлюднення на порталі відкритих даних фінальної версії рекомендацій місцевого самоврядування щодо відкритих наборів даних. Він включає 64 набори муніципальних даних у сферах архітектури та містобудування, бюджету, комунальної власності, навколишнього середовища, освіти, охорони здоров'я, торгівлі тощо [47]. Протягом року експерти надавали консультації організаціям, які працюють

або використовують дані органів місцевого самоврядування. «Серед цих організацій: ДП «Прозорро.Продажі», ДУ «Відкриті публічні фінанси», Центр «Ейдос», BRDO (Відкрите просторове планування), CoST Ukraine, Український інститут з прав людини, EasyWay, OPEN ADV, мережа тренерів і лідерів відкритих даних проекту USAID / UK aid «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах» та інші» [55].

У 2021-2022 роках планується запуск проекту «Взаємодія» – національної онлайн-платформи електронної демократії, цифрового простору, в якому громадяни можуть вільно спілкуватися з органами виконавчої влади та брати участь у процесах прийняття рішень. Реалізація в рамках проекту можливості подання електронних звернень, електронних запитів, електронних петицій та електронного голосування стане проривом у трансформації механізму комунікації між громадянами та органами влади.

Ці та інші сфери і форми застосування електронного урядування мають пряме чи опосередковане значення в процесах організації діяльності та діяльності депутатів місцевих рад, реалізації ними завдань і функцій як під час роботи в представницькому органі місцевого самоврядування, так і під час роботи з виборцями, безпосередня робота в територіальній громаді, здійснення інших організаційних форм депутатської діяльності.

Сьогодні вже можна говорити про те, що місцеві ради активно використовують можливості своїх офіційних сайтів для спілкування з виборцями, пришвидшення зворотного зв'язку між партіями та підвищення прозорості своєї діяльності.

Так, на офіційному сайті Білогірської селищної ради можна отримати повну інформацію про кожного депутата в особистому кабінеті, проаналізувати його звіти, подати депутатські запити до міської ради, скористатися сервісом електронного звернення до депутата, задати питання, записатись на зустріч тощо [6].

Важливою інформацією для представників округу є, зокрема, інформація про сформовані депутатські фракції в Білогірській селищній раді, діючі постійні комісії та реєстр депутатських призначень [6].

Зрозуміло, що робота депутата місцевої ради в умовах все більшої цифровізації вимагає від нього та його команди помічників високого рівня підготовки та постійного професійного розвитку.

Відтак, у 2021 році були укладені угоди в рамках національного проекту «Дія. «Цифрова освіта» Міністерства цифрової трансформації України та Нацгентства України з питань державної служби що передбачає «спільну роботу з формування та розвитку цифрових компетентностей публічних службовців. Зокрема, досягнуто домовленості щодо підвищення ефективності діяльності посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад у сфері цифрової трансформації» [30]. Це, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня цифрової грамотності, формуванню та розвитку цифрових навичок місцевих посадовців та місцевих рад, вивченню можливостей їх залучення до конкурсного процесу на посади місцевих посадовців, оцінці компетентності у сфері цифрової грамотності та розробки відповідних методологій, тренінгів, проведення навчання та тестування з цифрової грамотності посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад.

Перспективи застосування інструментів електронного урядування в депутатській діяльності у місцевому самоврядуванні представлені в табл. 3.1.

Серед перспективних електронних форм взаємодії депутата місцевої ради з виборцями, які набувають особливого значення у зв'язку з поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та запровадженням відповідних карантинних заходів, можна відзначити наступне:

- 1) електронне звернення, яке може бути індивідуальним або колективним (петиція), адресоване конкретному депутату місцевої ради.

Наразі ця форма не формалізована і зазвичай реалізується через соціальні мережі (Facebook тощо). Проте, з метою забезпечення відкритості та ефективності діяльності депутата місцевої ради, рекомендується створити для кожного депутата персональний кабінет на електронному майданчику відповідної місцевої ради, в якому передбачено окремі розділи для окремих звернень, клопотань та обговорення питань, запропоновані самим депутатом;

Таблиця 3.1

Перспективи застосування інструментів електронного урядування в депутатській діяльності у місцевому самоврядуванні

Застосування інструментів електронного урядування в депутатській діяльності у місцевому самоврядуванні дасть змогу:
— підвищити ефективність роботи органів місцевого самоврядування та досягти якісно нового рівня управління в територіальній громаді, що базується на принципах результативності, ефективності, прозорості, відкритості, доступності, довіри та підзвітності;
— покращити якість надання публічних послуг у територіальних громадах відповідно до європейських вимог, а також забезпечити необхідну мобільність і конкурентоспроможність громадян і суб'єктів господарювання в сучасних економічних умовах;
— мінімізувати корупційні ризики під час виконання владних повноважень у сфері місцевого самоврядування;
— покращити інвестиційну привабливість, діловий клімат і конкуренто – спроможність територіальних громад;
— стимулювати сталий соціально-економічний розвиток територіальних громад тощо

Примітка. Складено автором.

2) консультації з громадськістю та опитування через електронні майданчики дають можливість отримати відгуки щодо планів та оцінки діяльності депутатів місцевих рад;

3) електронне інформування та звітність, якою все частіше користуються різні депутати місцевих рад через ті ж соціальні мережі, дозволяє оперативно інформувати представників територіальної громади про те, що відбувається у відповідних радах та комісіях, пояснювати власну позицію та отримувати від них відгук за допомогою коментарів. Крім того, використання цієї форми дає змогу учасникам громади, які з різних причин не можуть бути присутніми на зборах членів територіальної громади, брати

участь у вирішенні важливих питань місцевого значення, а депутату місцевої ради – апелювати до інтересів та потреби більшої кількості членів громади. У свою чергу, для згуртування та дисципліни депутатів місцевих рад варто створити в їх електронному кабінеті розділ «Звітність».

Слід зазначити, що не лише цифровізацію слід розглядати як інновацію у депутатській діяльності. Важливим інноваційним чинником вбачається також відкриття нових форм і концепцій взаємодії суспільства та депутатського корпусу. Важливими елементами інноваційних розробок є також інновації у нормотворчій діяльності та вдосконаленні процедур реалізації депутатами місцевих рад своїх прав та обов'язків у контексті розвитку децентралізації та реформування місцевого самоврядування.

Серед перспективних напрямків розвитку організаційних форм діяльності депутатів місцевих рад є участь у діяльності місцевих дорадчих органів, структуру яких наведено на рис. 3.1.

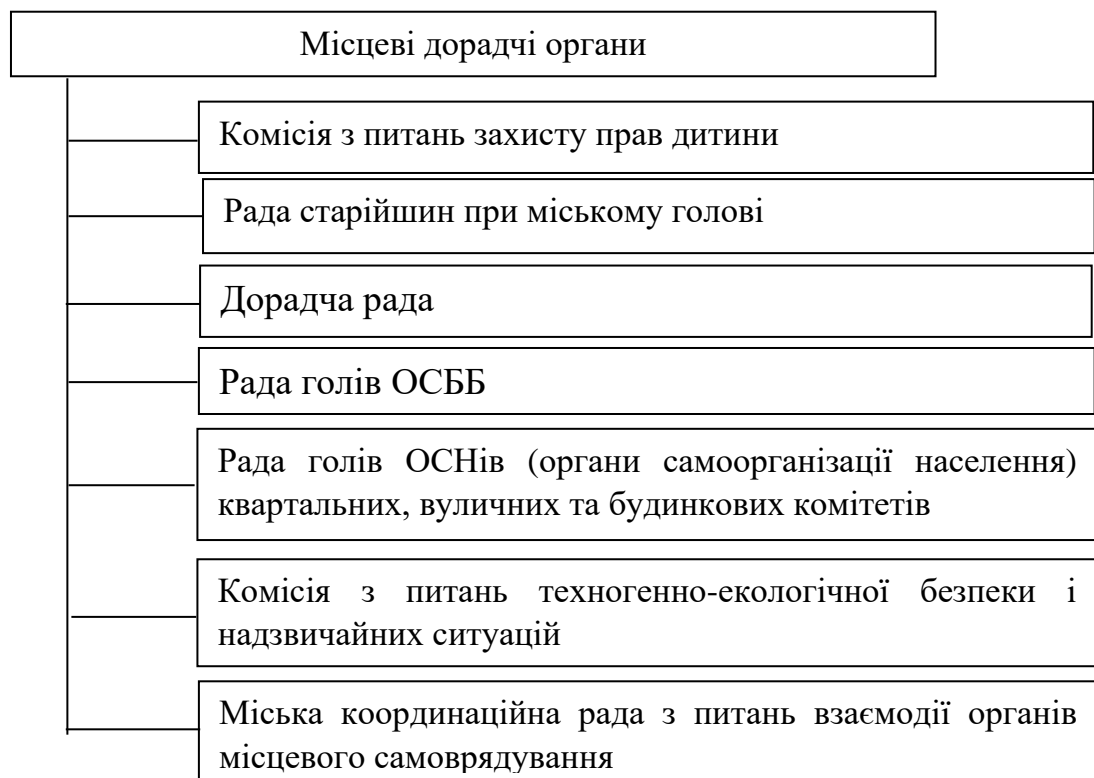

Рис. 3.1 Структура місцевих дорадчих органів

Примітка. Складено автором.

Зауважимо, що «ефективне місцеве самоврядування та забезпечення його поступального соціально-економічного розвитку на відповідних територіях має супроводжуватися нарощуванням ресурсної та фінансової бази. Децентралізовані повноваження мають бути забезпечені відповідними ресурсами для якісної реалізації» [48].

У зв'язку з цим можливе розширення організаційних форм діяльності представника місцевої ради через залучення до процесу народодержавного бюджетування та сприяє реалізації окремих приватних проектів програми «Громадський бюджет» від моменту виникнення ідеї до моменту його реалізації. Тому можна погодитися з авторами, які вважають, що «сучасні підходи до використання державно-приватного партнерства для реалізації інфраструктурних проектів, які забезпечують отримання публічних послуг в об'єднаних територіальних органах, зміцнюють і забезпечують потенціал території, забезпечить можливості отримання якісних послуг та підвищення інвестиційної привабливості на місцевому рівні, створить підґрунтя для широкої участі громадян у формуванні та вирішенні соціальних потреб місцевої влади» [26]. Водночас реалізація таких проектів вимагає від депутатів місцевих рад високого, компетентного рівня підготовки та відповідального ставлення до своїх завдань.

Підсумовуючи, можна виділити наступні напрями впровадження інноваційних форм роботи депутатів місцевих рад:

- 1) цифровізація взаємодії з членами територіальної громади;
- 2) використання державно-приватного партнерства для реалізації передвиборчих обіцянок та запитів членів громади;
- 3) співпраця представника місцевої ради з місцевими дорадчими органами, громадськими організаціями та засобами масової інформації для виявлення та задоволення потреб членів громади.

ВИСНОВКИ

У представлених висновках дослідження особливості діяльності та відповідальності депутата місцевої ради під час воєнного стану наведено теоретичні та практичні узагальнення, проблеми та шляхи їх вирішення.

Депутат місцевої ради є як громадським діячем, так і уповноваженим виборним представником територіальної громади, рівноправним суб'єктом представницького органу місцевого самоврядування, який відповідно до Конституції та законів України та актів органів місцевого самоврядування вирішує питання місцевого значення, наділений відповідними правами та обов'язками, має спеціальні депутатські повноваження.

Організаційно-правові форми діяльності депутатів місцевих рад визначаються їх правовим статусом. Можемо зазначити, що організаційні форми діяльності безпосередньо залежать від прав та обов'язків депутата місцевої ради. Зокрема, обов'язковість депутата місцевої ради визначає використання таких організаційних форм діяльності, як індивідуальний прийом громадян та звітність перед виборцями.

Білогірська селищна рада складається з депутатів, що обираються мешканцями селища на основі загальних, рівних та прямих виборів, таємним голосуванням. Протягом 2022 року було проведено 10 засідань Білогірської селищної ради. За підсумками сесій ухвалено 147 рішень. У 2021 році проведено 18 засідань та прийнято 543 рішення. У 2020 році проведено 12 засідань та прийнято 289 рішень.

До індивідуальних організаційно-правових форм безпосередньої участі депутатів місцевих рад у здійсненні місцевого самоврядування у складі територіальної громади належать: представницькі (плановий та позаплановий прийом виборців; виконання доручень виборців; спілкування із засобами масової інформації; участь у прес-конференціях); організаційні (організація та участь у місцевих референдумах, зустрічі з виборцями за місцем проживання; організація громадських слухань; консультації з

громадськістю; участь громадян у створенні громадських організацій для розвитку територіальної громади); інформаційно-консультаційна (інформування, звітування, участь у роботі створених дорадчих комітетів, комісій та громадських рад; участь у засіданнях депутатських груп тощо); адміністративно – координаційні (моніторинг інтересів місцевої влади; призначення депутата, запит на депутатство, питання депутата).

З метою вдосконалення організаційно-правових форм діяльності депутатів Білогірської селищної ради особливу увагу необхідно звернути на:

- організаційно-правову роботу з населенням у виборчих округах;
- залучення населення до процесу розробки, прийняття рішень і реалізації запланованих заходів; пошук і впровадження нових форм роботи в місцях проживання населення;

- взаємодія з виконавчими комітетами для виконання загальнодержавних завдань та вирішення проблем місцевого значення.

Нинішня модель статусу депутатів місцевих рад та форм їхньої діяльності мають бути інноваційними, конкурентними та спрямованими на ефективну діяльність для вирішення проблем місцевого значення. Відповідно до цього було виділено наступні напрями впровадження інноваційних форм роботи депутатів місцевих рад: цифровізація взаємодії з представниками територіальної громади; використання державно-приватного партнерства для реалізації передвиборчих обіцянок та побажань членів територіальної громади; співпраця депутата місцевої ради з місцевими дорадчими органами, громадськими організаціями та засобами масової інформації для виявлення та задоволення потреб членів територіальної громади.

Перспективними електронними формами взаємодії депутата місцевої ради з виборцями є: електронне звернення, яке може бути індивідуальним або колективним (петиція), адресоване конкретному депутату місцевої ради; публічні консультації та опитування; електронне інформування та звітування. Сприяння прийняттю рішень у відповідній раді може стати

новою, комплексною та інноваційною формою діяльності для депутата місцевої ради, яка поєднує використання всіх його навичок в одній меті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батанов О. В. Конституційне забезпечення організації місцевого самоврядування в Україні: проблеми формування та шляхи розвитку. *Право України*. 2016. № 6. С. 60-69.
2. Батанов О. Деякі теоретичні проблеми співвідношення місцевого самоврядування та державної влади. *Часопис Київського університету права*. 2002. № 2. С. 21–30.
3. Батанов О., Волошин К., Маліков С. Статут територіальної громади: проблеми теорії і практики. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ ; Маріупольський гуманіт. ін-т, 2004. С. 17–18.
4. Бондарук Т. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні : монографія. Київ : Експрес, 2009. 608 с.
5. Борденюк В. Деякі аспекти співвідношення місцевого самоврядування, держави і громадянського суспільства в Україні. *Право України*. 2001. № 12. С. 24–27.
6. Веб- сайт Білогірської селищної ради - територіальної громади URL: <https://bilogirska-gromada.gov.ua>.
7. Діяльність місцевих депутатів та їхніх команд: навчальний посібник. Редактор-упорядник О. Солонтай [автори-упорядники О. Солонтай, А. Осіпов, А. Странніков, Л. Грицак], вид. 4-е, доп. і перероб. Київ: 2021. 312 с.
8. Депутат та його команда: навч. посіб. / ред.-упор О. Солонтай, вид. 3-е, доп. і перероб. Київ. 2016. 316 с. URL: <http://surl.li/aasjz>
9. Депутати Білогірської селищної ради (ОТГ) VIII скликання. URL: <https://bilogirska-gromada.gov.ua/viii-sklikannya-13-59-21-09-11-2020/>
10. Депутату місцевої ради: практичні поради щодо організації діяльності / Уклад. М. І. Баюк, М. І. Войт, М. В. Панасюк. Хмельницький. Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів

державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. 2015. 142 с.

11. Децентралізація : сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/>

12. Доля І. Щодо кадрового забезпечення місцевої влади в контексті впровадження адміністративної реформи. Аналітична записка. Офіційне інтернет-представництво Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/913/>

13. Задорожня Т.В. Постійні комісії представницьких органів місцевого самоврядування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / Т.В. Задорожня ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2006. – 21 с.

14. Інфографіка з основними характеристиками базової одиниці місцевого самоврядування. URL: <https://drive.google.com/file/d/19yH-t5uRLMkCp5iHTeciWD-2FPOx8Bq6/view>

15. Інформаційна кампанія «Я – громада»: веб сторінка UNDP Україна. URL: <https://cutt.ly/jX2H3l0>

16. Кампо В. Місцеве самоврядування в Україні. Київ : Ін Юре, 1997. 36 с.

17. Коваленко А. Теорія і практика місцевого самоврядування в Україні : монографія. Київ, 2002. 464 с.

18. Кодекс етики, честі, порядності, добросовісного та ефективного управління Славутицької територіальної громади. Офіційний сайт Славутицької міської ради. URL: http://e-slavutich.gov.ua/about_city/SitePages/CodeEthics.aspx

19. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України: офіційний вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

20. Кодекс належної практики щодо референдумів: // Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права / За ред. Ю. Ключковського / Вид. 2-е, випр. і доповн. К. Логос, 2009. С. 268–289.
21. Кодекс о местном самоуправлении Грузии от 05.02.2014 г. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2244429/4/ru/pdf>
22. Колодій А. Теоретичні проблеми розвитку конституційного права України. *Право України*. 2014. № 7. С. 130–136.;
23. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Київ : Преса України, 1997. 80 с.
24. Корнієнко М. Державна влада і місцеве самоврядування: актуальні питання теорії і практики. *Українське право*. 1995. № 1 (2). С. 68–77.
25. Кравченко В., Пітцик М. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права): навчальний посібник. Київ : Арарат-Центр, 2001. 252 с.
26. Круглов В. В. Публічно-приватне партнерство як ключовий елемент взаємодії органів місцевого самоврядування та бізнесу URL: https://www.researchgate.net/publication/349211701_PUBLICNO-PRIVATNE_PARTNERSTVO_AK_KLUCOVIJ_ELEMENT_VZAEEMODII_ORGANIV_MISCEVOGO_SAMOVRADEVANNA_TA_BIZNESU
27. Кузнецова В. Ф. Правовий статус депутата. Київ: Видавництво політичної літератури України, 1978. 65 с.
28. Максименко Ю. Статус і повноваження депутатів місцевих рад. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 175-181
29. Манчуленко Г., Філіпчук В. Народний депутат України: конституційно-правовий статус. *Віче*. 1998. №1. С. 3-11.
30. Міністерство цифрової трансформації України та Національне агентство України з питань державної служби працюватимуть над формуванням і розвитком цифрових компетентностей публічних службовців.

URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-i-nads-rozvivatimut-tsifrovi-kompetentnosti-publichnikh-sluzhbovtziv>

31. Муркович Л. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування в Україні: теоретичні аспекти. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2010. № 2 (5).

32. Надежденко А. О., Папуш Т. В. Окремі питання статусності та повноважень депутата міської ради. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/11_2018/22.pdf

33. Національний інститут стратегічних досліджень : офіційний сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua/>

34. Ольховський Б., Єрмолаєв В. Місцеве самоврядування в Україні : навчальний посібник. Харків : Рубікон, 1998. С. 17.

35. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування. Львів: Літопис, 2002. С. 138–139.

36. Паспорт Білогірської селищної ради URL: <https://bilogirska-gromada.gov.ua/2021-rik-12-47-35-16-02-2021/>

37. Про доступ до публічної інформації.: Закон України від 13 січня 2011 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

38. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.

39. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 9, ст. 79 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>

40. Про захист інформації, в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. База даних

«Законодавство України» / ВР України. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text>

41. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

42. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1997, № 24, ст.170. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

43. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua,/laws/show/74/98-вр>.

44. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 № 93-IV *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2002, № 40, ст.290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>

45. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінет Міністрів України 20.09.2017 № 649-р. База даних «Законодавство України» / ВР України: офіційний вебпортал. URL:
<https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/250287124>.

46. Проект Закону «Про публічні консультації» від 23.10.2020 р. № 4254. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70235

47. Рекомендації для оприлюднення наборів відкритих даних. URL:
<https://data.gov.ua/pages/835-rec-index#mun>

48. Реформа децентралізації. URL:
<https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reformadecentralizaciyi>

49. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статей 3 та 5 Закону України «Про статус депутатів

місцевих Рад народних депутатів» (справа щодо статусу депутатів рад) від 13.05.1998 № 6-рп/98. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-98#Text>

50. Розвиток електронного урядування та електронної демократії в Україні. URL: <http://surl.li/fpuz>

51. Серьогіна С.Г. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків: Право, 2005. 256 с.

52. Серьогіна С.Г. Особливості правового статусу депутатів місцевих рад та посадових осіб місцевого самоврядування. Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів : [монографія] / за заг. ред. Ю.М. Тодики. Х. : Право, 2009. С. 324–345.

53. Слобожан О. Державна політика у сфері реформування місцевого самоврядування: історико-правовий аспект. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. Сер. «Державне управління»*. 2010. № 3. С. 177–184.

54. Тодыка Ю., Яворский В. Выборы органов местного самоуправления: конституционно-правовой аспект. Харьков: Факт, 1998. С. 3.

55. Фінальну версію рекомендацій для наборів відкритих даних ОМС оприлюднено на data.gov.ua. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/finalnu-versiyu-rekomendatsiy-dlya-naborivvidkritikh-danikh-oms-oprilyudneno-na-datagovua>.

56. Циверенко Г. П. Адміністративно-правове забезпечення здійснення народного волевиявлення в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 220 с.

57. Чернецька О.В. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад за законодавством України : [монографія]. К. : ВД «Скіф» ; КНТ, 2008. – 144 с.

58. Шамрай В. Методологічні засади впливу сучасних процесів глобалізації на розвиток конституційного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 176–180.

59. Шаповал В. Сутнісні характеристики місцевого самоврядування. *Право України*. 2002. № 3. С. 48–54.

60. 19 областей завершили трансформацію ЦНАПів URL: <https://thedigital.gov.ua/news/19-oblastey-zavershili-transformatsiyu-tsnapiv>

Виконав: студент
магістратури за
спеціальністю 281 Публічне
управління та
адміністрування заочної
форми навчання _____ Олег МОТЛЮК

Науковий керівник:

доцентка кафедри публічного
управління та
адміністрування, к.держ.упр.,
доцентка _____ Людмила ТРЕБИК

**Робота допущена до
захисту:**

завідувач кафедри
публічного управління та
адміністрування, д.держ.упр.,
професор _____ Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ

ДОДАТКИ

Додаток А

Т.в.п. Директора Національного
антикорупційного бюро України
Гізо УГЛАВІ

Заступнику Генерального
прокурора – керівнику
Спеціалізованої антикорупційної
прокуратури
Олександрю КЛИМЕНКУ

Т.в.о. Голови Служби Безпеки
України
Василю МАЛЮКУ

Голові Національної поліції України
Ігорю КЛИМЕНКУ

Депутати Білогірської селищної ради звертають Вашу увагу на діяльність Товариства з обмеженою відповідальністю "Торговий дім "Білогір'я молокопродукт", яке знаходиться в смт. Білогір'я, зареєстроване за адресою місто Гадяч, вул. Будька, будинок 47, Полтавська область, код ЄДРПОУ 41313341, що систематично порушує законодавство та ставить під загрозу економічний та екологічний стан нашої громади та країни в цілому.

12 березня 2020 року між Білогірською селищною радою та ТОВ «ТД «Білогір'я молокопродукт» укладено договори оренди земельних ділянок з кадастровими номерами 6820355000:01:004:0260 та 6820355000:01:004:0254, за якими станом на 01 грудня 2022 рахується заборгованість по сплаті орендної плати у сумі понад 500 тис грн. Заходи, що були спрямовані на стягнення заборгованості в досудовому порядку виявилися безрезультатними. Тому подані відповідні документи до Шепетівської окружної прокуратури з метою стягнення заборгованості по сплаті орендної плати в судовому порядку.

На багаторазові звернення селищної ради стосовно сплати ПДФО по місцю знаходження виробничих потужностей відповіді не отримано, що в свою чергу може свідчити про те, що здійснюючи свою господарську діяльність ТОВ «ТД «Білогір'я молокопродукт» використовує працю не оформлених працівників та виплату належної їм заробітної плати в «конвертах», і як наслідок це призводить до порушення трудових прав працівників та недоотримання коштів місцевим бюджетом

Селищною радою неодноразово розглядалися звернення жителів громади щодо забруднення навколишнього середовища шкідливими викидами виробництва, що призводить до значного погіршення екологічної ситуації. Розпорядженням голови Білогірської селищної ради було створено комісію щодо перевірки здійснення господарської діяльності ТОВ "Торговий дім "Білогір'я молокопродукт» для встановлення фактів викидів в річку Горинь та атмосферу, проте на територію товариства членів комісії не пропустила охорона, навіть після приїзду працівників поліції. Працівниками поліції порушено кримінальну справу по факту забруднення природного навколишнього середовища та в провадженні слідчого відділу Шепетівського РУП ГУНП в Хмельницькій області перебувають матеріали кримінального провадження за № 12020240090000132, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч.1 ст. 242 КК України по факту забруднення стічними водами.

Вичерпавши усі можливі законні заходи впливу, просимо Вас здійснити перевірку діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю "Торговий дім "Білогір'я молокопродукт" та сприяти вирішенню питання заборгованості по орендній платі, офіційного працевлаштування працівників, сплати ПДФО, та дотримання правил та норм законодавства про охорону навколишнього середовища.